

UMOWA O DIALOGU POLITYCZNYM I WSPÓŁPRACY
między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Kuby,
z drugiej strony

KRÓLESTWO BELGII,
REPUBLIKA BUŁGARII,
REPUBLIKA CZESKA,
KRÓLESTWO DANII,
REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC,
REPUBLIKA ESTOŃSKA,
IRLANDIA,
REPUBLIKA GRECKA,
KRÓLESTWO HISZPANII,
REPUBLIKA FRANCUSKA,
REPUBLIKA CHORWACJI,
REPUBLIKA WŁOSKA,
REPUBLIKA CYPRYJSKA,
REPUBLIKA ŁOTEWSKA,
REPUBLIKA LITEWSKA,
WIELKIE KSIĘSTWO LUKSEMBURGA,
WĘGRY,
REPUBLIKA MALTY,
KRÓLESTWO NIDERLANDÓW,
REPUBLIKA AUSTRII,
RZECZPOSPOLITA POLSKA,
REPUBLIKA PORTUGALSKA,
RUMUNIA,
REPUBLIKA SŁOWENII,
REPUBLIKA SŁOWACKA,
REPUBLIKA FINLANDII,
KRÓLESTWO SZWECJI,
ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,

Umawiające się Strony Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zwane dalej „państwami członkowskimi Unii Europejskiej”, oraz

UNIA EUROPEJSKA,

z jednej strony, oraz

REPUBLIKA KUBY, zwana dalej „Kubą”,

z drugiej strony,

UWZGLĘDNIAJĄC chęć Stron do utrwalenia i zacieśnienia wzajemnych powiązań przez wzmocnienie dialogu politycznego, współpracy oraz stosunków gospodarczych i handlowych w duchu wzajemnego poszanowania i równości;

PODKREŚLAJĄC wielką wagę, którą przywiązują do wzmocnienia dialogu politycznego w kwestiach dwustronnych i międzynarodowych;

PODKREŚLAJĄC chęć współpracy na forach międzynarodowych w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;

MAJĄC NA WZGLĘDZIE swoje zobowiązanie do dalszego działania na rzecz strategicznego partnerstwa między Unią Europejską a Ameryką Łacińską i Karaibami oraz wspólnej strategii partnerstwa Karaiby-UE, a także uwzględniając wzajemne korzyści wynikające z regionalnej współpracy i integracji;

POTWIERDZAJĄC poszanowanie suwerenności, integralności terytorialnej i niezależności politycznej Republiki Kuby;

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązanie do wzmacniania skutecznej wielostronności i roli Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także do przestrzegania wszystkich zasad i celów przewidzianych w Karcie Narodów Zjednoczonych;

POTWIERDZAJĄC poszanowanie dla zasad demokracji i podstawowych praw człowieka zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i innych odnośnych instrumentach międzynarodowych w zakresie praw człowieka;

PRZYWOŁUJĄC swoje zobowiązanie do przestrzegania uznanych zasad demokracji, dobrych rządów i państwa prawa;

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązanie do działania na rzecz międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz pokojowego rozstrzygania sporów zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego;

UWZGLĘDNIAJĄC swoje zobowiązanie do wypełniania obowiązków międzynarodowych w zakresie rozbrojenia i nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz do prowadzenia współpracy w tym zakresie;

UWZGLĘDNIAJĄC swoje zobowiązanie do zwalczania nielegalnego handlu bronią strzelecką i lekką oraz nielegalnego gromadzenia takiej broni, z zachowaniem pełnej zgodności ze swoimi obowiązkami wynikającymi z instrumentów międzynarodowych, a także na rzecz współpracy w tym zakresie;

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązanie do zwalczania i eliminowania wszelkich form dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry lub pochodzenie etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną;

PODKREŚLAJĄC swoje zobowiązanie do działania na rzecz zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz na rzecz współpracy w zakresie realizacji celów określonych w programie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030;

UZNAJĄC status Kuby jako wyspiarskiego państwa rozwijającego się oraz uwzględniając poziom rozwoju każdej ze Stron;

UZNAJĄC znaczenie współpracy w zakresie rozwoju z punktu widzenia państw rozwijających się w kontekście ich trwałego wzrostu, zrównoważonego rozwoju i pełnej realizacji celów rozwoju uzgodnionych na płaszczyźnie międzynarodowej;

WYZNAJĄC zasadę wspólnej odpowiedzialności i przeświadczeni o znaczeniu zapobiegania produkcji niedozwolonych środków odurzających, obrotowi tymi środkami i ich zażywaniu;

PRZYWOŁUJĄC swoje zobowiązanie do zwalczania korupcji, prania pieniędzy, przestępczości zorganizowanej i handlu ludźmi oraz przemytu nielegalnych imigrantów;

UZNAJĄC potrzebę zacieśnienia współpracy w zakresie promowania sprawiedliwości, bezpieczeństwa obywateli oraz migracji;

ŚWIADOMI potrzeby promowania celów niniejszej Umowy poprzez dialog i współpracę przy zaangażowaniu wszystkich zainteresowanych stron, w tym – w stosownych przypadkach – instytucji rządowych i samorządowych na szczeblu regionalnym i instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym, społeczeństwa obywatelskiego oraz sektora prywatnego;

PRZYWOŁUJĄC swoje międzynarodowe zobowiązania w zakresie rozwoju społecznego, w tym w obszarach edukacji, zdrowia i praw pracowniczych, a także w dziedzinach związanych ze środowiskiem;

POTWIERDZAJĄC suwerenne prawo państw do swoich zasobów naturalnych oraz spoczywający na nich obowiązek ochrony środowiska zgodnie ze swoim prawodawstwem krajowym, zasadami prawa międzynarodowego i Deklaracją Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju;

POTWIERDZAJĄC znaczenie, jakie Strony przywiązują do zasad i przepisów regulujących handel międzynarodowy, w szczególności tych zawartych w Porozumieniu ustanawiającym Światową Organizację Handlu z dnia 15 kwietnia 1994 r. oraz załączonych do niego porozumień wielostronnych, a także do potrzeby stosowania ich w sposób przejrzysty i niedyskryminacyjny;

PRZYPOMINAJĄC o swoim sprzeciwie wobec jednostronnych środków przymusu o skutkach ekstraterytorialnych, sprzecznych z prawem międzynarodowym i zasadami wolnego handlu oraz zobowiązani do działania na rzecz ich uchylenia;

STWIERDZAJĄC, że jeżeli w ramach niniejszej Umowy Strony zadecydują o przystąpieniu do szczegółowych umów w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości zawartych przez Unię zgodnie z częścią III tytuł V Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowienia takich przyszłych umów niebyłyby wiążące dla Zjednoczonego Królestwa lub Irlandii, chyba że Unia Europejska, równocześnie ze Zjednoczonym Królestwem i z Irlandią w odniesieniu do ich wcześniejszych stosunków dwustronnych, powiadomi Kubę o tym, że Zjednoczone Królestwo lub Irlandia są związane takimi umowami jako część Unii zgodnie z protokołem nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Podobnie, wszelkie późniejsze środki wewnętrzne Unii Europejskiej przyjęte na podstawie części III tytuł V Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w celu wdrożenia niniejszej Umowy nie byłyby wiążące dla Zjednoczonego Królestwa lub Irlandii, chyba że zgłoszą one chęć uczestniczenia w takich środkach lub ich przyjęcia zgodnie z protokołem nr 21. Odnosząc również, że takie przyszłe umowy lub takie późniejsze środki wewnętrzne Unii Europejskiej wchodziłyby w zakres protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do wspomnianych Traktatów,

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

CZĘŚĆ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Zasady

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie na rzecz silnego i skutecznego systemu wielostronnego oraz na rzecz pełnego poszanowania i przestrzegania prawa międzynarodowego oraz celów i zasad przewidzianych w Karcie Narodów Zjednoczonych.
2. Podobnie Strony uważają, że podstawowym aspektem niniejszej Umowy jest ich zobowiązanie na rzecz ustalonych podstaw stosunków między Unią Europejską a Kubą, które skupiają się na równości, wzajemności i wzajemnym poszanowaniu.
3. Strony postanawiają, że wszelkie działania podjęte w ramach niniejszej Umowy należy wdrożyć zgodnie z odnośnymi zasadami konstytucyjnymi, ramami prawnymi, prawodawstwem, normami i przepisami Stron, a także z obowiązującymi instrumentami prawnymi, których są one sygnatariuszami.
4. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, co stanowi przewodnią zasadę wdrożenia niniejszej Umowy.
5. Poszanowanie i promowanie zasad demokratycznych, poszanowanie wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności określonych w Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz w podstawowych instrumentach międzynarodowych w zakresie praw człowieka i ich nieobowiązkowych protokołów, które mają zastosowanie do obu Stron, oraz poszanowanie praworządności stanowią zasadniczy element niniejszej Umowy.
6. W ramach swojej współpracy Strony uznają, że wszystkie narody mają prawo do swobodnego określania swojego systemu politycznego i do swobodnego dążenia do rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturowego.

Artykuł 2

Cele

Strony postanawiają, że celami niniejszej Umowy są:

- a) utrwalenie i zacieśnienie istniejących powiązań między Stronami w dziedzinach dialogu politycznego, współpracy i handlu zgodnie z zasadami obustronnego szacunku, wzajemności, wspólnoty interesów i poszanowania dla suwerenności Stron;
- b) wsparcie procesu unowocześnienia gospodarki i społeczeństwa na Kubie przez zapewnienie wszechstronnych ram dialogu i współpracy;

- c) zaangażowanie w zorientowany na wyniki dialog w oparciu o prawo międzynarodowe w celu wzmocnienia współpracy dwustronnej i wzajemnego zaangażowania na forach międzynarodowych, w szczególności w Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby zwiększyć wagę praw człowieka i demokracji, osiągnąć zrównoważony rozwój i zakończyć dyskryminację we wszystkich jej aspektach;
- d) wspieranie działań na rzecz realizacji celów ram programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030;
- e) promowanie stosunków handlowych i gospodarczych zgodnie z zasadami i przepisami rządzącymi handlem międzynarodowym określonymi w umowach Światowej Organizacji Handlu (WTO);
- f) wzmocnienie współpracy regionalnej w regionach Karaibów i Ameryki Łacińskiej w celu wypracowania, w miarę możliwości, odpowiedzi na szczeblu regionalnym na regionalne i globalne wyzwania oraz działania na rzecz zrównoważonego rozwoju w regionie;
- g) działania na rzecz zrozumienia przez zachęcanie do kontaktu, dialogu i współpracy między społeczeństwami Kuby i państw UE na wszystkich szczeblach.

CZĘŚĆ II

DIALOG POLITYCZNY

Artykuł 3

Cele

Strony postanawiają zaangażować się w dialog polityczny. Dialog ten ma na celu:

- a) wzmocnienie stosunków politycznych oraz promowanie wymiany i wzajemnego zrozumienia w sprawach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;
- b) umożliwienie szerokiej wymiany opinii i informacji między Stronami na temat stanowisk na forach międzynarodowych, a także działanie na rzecz wzajemnego zaufania przy jednoczesnym określaniu i wzmacnianiu wspólnych stanowisk, jeżeli jest to możliwe;
- c) wzmocnienie pozycji Organizacji Narodów Zjednoczonych jako głównego elementu systemu wielostronnego, w świetle Karty Narodów Zjednoczonych i prawa międzynarodowego, aby umożliwić jej skuteczne sprostanie globalnym wyzwaniom;
- d) dalsze promowanie partnerstwa strategicznego między Unią Europejską a Wspólnotą Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów (CELAC).

Artykuł 4

Obszary i metody

1. Strony postanawiają, że dialog polityczny odbywa się w regularnych odstępach czasu na wyższym szczeblu urzędowym i politycznym oraz obejmuje wszystkie kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania na poziomie regionalnym albo międzynarodowym. Strony z wyprzedzeniem uzgadniają kwestie, do których odnosić się będzie dialog polityczny.
2. Dialog polityczny między Stronami służy wyjaśnianiu interesów i stanowisk obu Stron oraz ma na celu ustanowienie wspólnej podstawy dla inicjatyw współpracy dwustronnej lub działań wielostronnych w obszarach określonych w niniejszej Umowie oraz w innych dziedzinach, które mogłyby zostać dodane po uzgodnieniu między Stronami.
3. Strony ustanowią ukierunkowane dialogi w wymaganych obszarach po wspólnym uzgodnieniu.

Artykuł 5

Prawa człowieka

W ramach ogólnego dialogu politycznego Strony postanawiają ustanowić dialog dotyczący praw człowieka w celu zacieśnienia praktycznej współpracy między Stronami zarówno na szczeblu wielostronnym, jak i dwustronnym. Strony uzgadniają porządek każdej sesji w ramach dialogu, odzwierciedlając swoje odnośne interesy i uwzględniając w zrównoważony sposób kwestie dotyczące praw obywatelskich i politycznych oraz praw gospodarczych, społecznych i kulturowych.

Artykuł 6

Nielegalny handel bronią strzelecką i lekką oraz innymi rodzajami broni konwencjonalnej

1. Strony uznają, że nielegalna produkcja broni strzeleckiej i lekkiej, w tym amunicji do tej broni, ich transfer i obrót nimi, a także ich nadmierne gromadzenie, nieprawidłowe zarządzanie, niewłaściwe zabezpieczanie zapasów oraz ich niekontrolowane rozprzestrzenianie nadal stwarzają poważne zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

2. Strony postanawiają przestrzegać zobowiązań i zadań w tym obszarze oraz w pełni się z nich wywiązywać zgodnie z obowiązującymi porozumieniami międzynarodowymi i rezolucjami Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innymi instrumentami międzynarodowymi, przyjmując za uznane ramy program działania ONZ na rzecz zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią strzelecką i lekką, zwalczania i eliminowania go we wszystkich aspektach.
3. Strony potwierdzają przyrodzone prawo do samoobrony zgodnie z art. 51 Karty Narodów Zjednoczonych i potwierdzają również prawo każdego Państwa do produkcji, przywozu i posiadania broni strzeleckiej i lekkiej do celów obrony i bezpieczeństwa narodowego, a także aby umożliwić im uczestnictwo w operacjach utrzymywania pokoju zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i na podstawie decyzji każdej ze Stron.
4. Strony uznają znaczenie międzynarodowych systemów kontroli przewozu broni konwencjonalnej zgodnie z instrumentami międzynarodowymi określonymi w ust. 2. Strony uznają znaczenie stosowania takiej kontroli w sposób odpowiedzialny w ramach wkładu w międzynarodowy i regionalny pokój, bezpieczeństwo i stabilność w celu zmniejszenia cierpienia ludzi i zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią konwencjonalną lub jej przekierowywania do nieuprawnionych odbiorców.
5. Strony zgodnie postanawiają współpracować na szczeblu dwustronnym, regionalnym i międzynarodowym oraz zapewniać koordynację, komplementarność i synergię swoich działań w celu zagwarantowania istnienia właściwego prawa, przepisów i procedur, aby sprawować skuteczną kontrolę produkcji, wywozów, przywozów, przewozów i powtórnych przewozów broni strzeleckiej i lekkiej oraz innej broni konwencjonalnej, a także aby zapobiegać nielegalnemu handlowi bronią oraz aby go zwalczyć i zlikwidować, przyczyniając się w ten sposób do zachowania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Strony zgodnie postanawiają ustanowić regularny dialog polityczny, który będzie towarzyszył temu przedsięwzięciu i je utrzymywał, uwzględniając charakter, zakres i rozmiary nielegalnego handlu bronią w odniesieniu do każdej ze Stron.

Artykuł 7

Rozbrojenie i nierozprzestrzenianie broni masowego rażenia

1. Potwierdzając swoje zobowiązanie na rzecz powszechnego i zupełnego rozbrojenia, Strony uznają, że rozprzestrzenianie broni jądrowej, chemicznej i biologicznej oraz środków jej przenoszenia, zarówno wśród państw, jak i innych podmiotów, stanowi jedno z największych niebezpieczeństw dla międzynarodowego pokoju, stabilności i bezpieczeństwa.
2. Strony odnotowują proklamowanie Ameryki Łacińskiej i Karaibów jako strefy pokoju, które obejmuje zobowiązanie państw tego regionu do promowania rozbrojenia jądrowego, a także status Ameryki Łacińskiej i Karaibów jako strefy wolnej od broni jądrowej.
3. Strony postanawiają współpracować i wносить wkład w międzynarodowe działania na rzecz rozbrojenia, nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia we wszystkich jej aspektach i systemów jej przenoszenia, jak również na rzecz krajowych kontroli wywozu broni, dokładając starań w celu pełnego poszanowania i realizacji na poziomie krajowym zobowiązań podjętych przez Strony w ramach traktatów i układów międzynarodowych o rozbrojeniu i nierozprzestrzenianiu, a także innych zobowiązań międzynarodowych mających zastosowanie do Stron oraz zgodnie z zasadami i normami prawa międzynarodowego.
4. Strony postanawiają, że niniejsze postanowienie stanowi zasadniczy element niniejszej Umowy.
5. Strony postanawiają również wymieniać opinie i współpracować w kierunku podjęcia kroków mających na celu, stosownie do okoliczności, podpisanie lub ratyfikację odpowiednich instrumentów międzynarodowych bądź przystąpienie do takich instrumentów oraz realizację i pełne poszanowanie instrumentów, których są sygnatariuszami.
6. Strony postanawiają nawiązać regularny dialog, który ma towarzyszyć ich współpracy w tym zakresie.

Artykuł 8

Walka z terroryzmem we wszelkich jego formach i przejawach

1. Strony potwierdzają znaczenie zapobiegania terroryzmowi we wszelkich jego formach i przejawach oraz walki z nim, a także postanawiają współpracować w ramach wymiany doświadczeń i informacji z pełnym poszanowaniem zasad Karty Narodów Zjednoczonych, praworządności i prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka i prawa humanitarnego, mając na względzie globalną strategię zwalczania terroryzmu ONZ zawartą w rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 60/288 z dnia 8 września 2006 r. oraz jej okresowe przeglądy.

2. Strony podejmują powyższe działania przede wszystkim:
 - a) wdrażając odpowiednie rezolucje ONZ oraz ratyfikując i wdrażając wszechstronne instrumenty prawne przeciw terroryzmowi i inne instrumenty prawne istotne dla Stron;
 - b) poprzez współpracę w ramach wymiany informacji o grupach terrorystycznych oraz ich sieciach wsparcia zgodnie z prawem międzynarodowym i krajowym;
 - c) poprzez współpracę w ramach wymiany opinii na temat środków, metod i najlepszych praktyk w zakresie walki z terroryzmem i podleganiem do aktów terroryzmu, w tym w obszarach technicznych i szkoleniowych oraz w związku z zapobieganiem terroryzmowi;
 - d) poprzez współpracę prowadzoną w swoich ramach prawnych mającą na celu wypracowanie konsensusu międzynarodowego w kwestii walki z terroryzmem i finansowaniem go oraz przez działanie na rzecz jak najszybszego osiągnięcia porozumienia w sprawie całościowej konwencji dotyczącej terroryzmu międzynarodowego w celu uzupełnienia istniejących instrumentów ONZ i innych obowiązujących instrumentów międzynarodowych dotyczących zwalczania terroryzmu, w których Strony uczestniczą;
 - e) promując współpracę między państwami członkowskimi ONZ w celu skutecznego wdrożenia globalnej strategii zwalczania terroryzmu ONZ jako całości przez zastosowanie wszystkich właściwych środków.

Artykuł 9

Ciężkie przestępstwa wzbudzające zaniepokojenie społeczności międzynarodowej

1. Strony ponownie potwierdzają, że najpoważniejsze przestępstwa wzbudzające zaniepokojenie całej społeczności międzynarodowej nie powinny pozostawać bezkarne, a ich ściganie należy zapewnić odpowiednio przez działania na poziomie krajowym albo międzynarodowym, w tym poprzez Międzynarodowy Trybunał Karny.
2. Strony podkreślają znaczenie współpracy z odpowiadającymi sobie sądami i trybunałami zgodnie z właściwym prawem Stron i mającymi zastosowanie zobowiązaniami międzynarodowymi.
3. Strony postanawiają, że cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych i prawa międzynarodowego są niezbędne dla skutecznej i sprawiedliwej międzynarodowej jurysdykcji w sprawach karnych jako uzupełnienie krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.
4. Strony postanawiają współpracować w celu wzmocnienia ram prawnych, których celem jest zapobieganie najcięższym przestępstwom wzbudzającym zaniepokojenie społeczności międzynarodowej, a także karanie za popełnianie tych przestępstw, między innymi przez wymianę doświadczeń i budowanie zdolności we wspólnie uzgodnionych obszarach.

Artykuł 10

Jednostronne środki przymusu

1. Strony wymieniają opinie na temat środków przymusu o charakterze jednostronnym i o skutkach ekstraterytorialnych, które są sprzeczne z prawem międzynarodowymi i powszechnie przyjętymi zasadami handlu międzynarodowego, mają wpływ na wspomniane prawo i zasady, są stosowane jako środek przymusu politycznego i gospodarczego wobec państw i wpływają na suwerenność innych państw.
2. Strony prowadzą regularny dialog w zakresie stosowania takich środków oraz zapobiegania ich skutkom oraz ich łagodzenia.

Artykuł 11

Zwalczanie handlu ludźmi i przemytu migrantów

1. Mając na celu zidentyfikowanie obszarów i opracowanie podejść w zakresie wspólnych działań, Strony wymieniają opinie na temat zapobiegania przemytowi migrantów i handlowi ludźmi we wszystkich jego formach oraz zwalczania tych zjawisk, a także zapewniania ochrony ofiar zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i odpowiednimi instrumentami międzynarodowymi, w szczególności zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, Protokołem o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, Protokołem przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, a także globalnym planem działania ONZ w celu zwalczania handlu ludźmi przyjętym przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w rezolucji nr 64/293.

2. Strony skupiają się w szczególności na:
 - a) promowaniu przepisów i polityk zgodnych z postanowieniami Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, oraz Protokołu przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną;
 - b) najlepszych praktykach i działaniach opracowanych w celu wsparcia identyfikacji, aresztowania i karania siatek przestępczych zaangażowanych w przemyt migrantów i handel ludźmi, a także w celu wsparcia ofiar takich przestępstw.

Artykuł 12

Zwalczanie produkcji, handlu i zażywania niedozwolonych środków odurzających

1. Strony potwierdzają znaczenie wymiany opinii i najlepszych praktyk w celu zidentyfikowania obszarów i opracowania podejść w ramach wspólnych działań mających na celu zapobieganie produkcji, handlowi i zażywaniu nielegalnych substancji we wszelkich ich wariantach, w tym nowych substancji psychoaktywnych, oraz zwalczania powyższych zjawisk zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i odpowiednimi instrumentami międzynarodowymi, w szczególności trzema głównymi konwencjami ONZ w sprawie kontroli środków odurzających z 1961 r., 1971 r. i 1988 r., deklaracją polityczną i deklaracją w sprawie wytycznych dotyczących zmniejszenia popytu na środki odurzające, zatwierdzonymi na Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie środków odurzających z czerwca 1998 r., deklaracją polityczną i planem działania przyjętymi na obradach wysokiego szczebla 52. sesji Komisji ds. Środków Odurzających ONZ w marcu 2009 r. oraz dokumentem końcowym przyjętym przez Specjalną Sesję Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie ogólnosiwiatowego problemu narkotyków w kwietniu 2016 r.
2. Strony dążą również do współpracy z innymi państwami w zakresie ograniczania produkcji nielegalnych substancji i handlu nimi, zachowując pełną zgodność z prawem międzynarodowym, suwerennością państw oraz zasadą wspólnej i podzielonej odpowiedzialności.

Artykuł 13

Walka z dyskryminacją rasową, ksenofobią i nietolerancją na podobnym tle

1. Strony zobowiązują się do globalnej walki z rasizmem, dyskryminacją rasową, ksenofobią i nietolerancją na podobnym tle, w tym przez wszechstronną ratyfikację i wdrażanie Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.
2. W tym kontekście Strony prowadzą wymianę najlepszych praktyk w zakresie strategii i polityk w celu promowania walki z dyskryminacją rasową, ksenofobią i nietolerancją na podobnym tle, w szczególności w zakresie wdrażania deklaracji durbańskiej i programu działania, zarówno na terytoriach Stron, jak i na szczeblu światowym.
3. Strony prowadzą również wymianę opinii na temat najbardziej efektywnych sposobów wdrażania Międzynarodowej Dekady Ludności Pochodzenia Afrykańskiego ONZ na lata 2015–2024.
4. Strony uwzględniają możliwość podjęcia działań w celu walki z dyskryminacją rasową w ramach ONZ i innych forów.

Artykuł 14

Zrównoważony rozwój

1. Strony z zadowoleniem przyjmują program działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 i jego cele zrównoważonego rozwoju przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ oraz zobowiązują się do pracy na rzecz realizacji tych celów na płaszczyźnie krajowej i międzynarodowej.
2. Strony zgadzają się co do znaczenia likwidacji ubóstwa we wszelkich jego formach oraz osiągnięcia zrównoważonego rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym w sposób zrównoważony i zintegrowany. W tym celu Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do wdrożenia programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 zgodnie ze swoimi odpowiednimi możliwościami i okolicznościami.

3. Strony uznają, że należy zrealizować wszystkie 17 celów zrównoważonego rozwoju określonych w programie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030, aby móc z powodzeniem osiągnąć zrównoważony rozwój. Strony postanawiają wymieniać opinie w zakresie najlepszych sposobów współpracy, aby osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju między innymi przez:

- a) działanie na rzecz eliminacji ubóstwa, głodu, analfabetyzmu i słabej kondycji zdrowotnej, a także zapewnienie wszystkim trwałego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- b) nadanie należytego priorytetu wspólnemu rozwiązywaniu wszystkich problemów środowiskowych, w tym problemu zmiany klimatu, oraz promowanie zrównoważonego zarządzania wodą, morzami i ekosystemami lądowymi oraz ich wykorzystania;
- c) współpracę na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet, zmniejszenia nierówności pomiędzy państwami i wewnątrz państw, ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla wszystkich oraz stworzenie wiarygodnych i skutecznych instytucji sprzyjających włączeniu społecznemu na wszystkich poziomach.

4. Strony postanawiają ustanowić ukierunkowany dialog na temat programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030, aby zidentyfikować sposoby poprawy praktycznej współpracy między nimi w ogólnych ramach dialogu politycznego. Strony uzgadniają porządek każdej sesji w ramach dialogu.

5. Strony zobowiązują się wzmocnić globalne partnerstwo na rzecz rozwoju, promować spójność polityki realizowanej na wszystkich szczeblach i opracować wszechstronne innowacyjne podejście w zakresie mobilizacji i skutecznego wykorzystania wszystkich dostępnych zasobów publicznych, prywatnych, krajowych i międzynarodowych określonych w programie działań w sprawie finansowania rozwoju z Addis Abeby.

6. Strony uznają konieczność regularnego podejmowania działań następczych i dokonywania przeglądów programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 oraz programu działań w sprawie finansowania rozwoju z Addis Abeby na szczeblu globalnym w ramach Forum Politycznego Wysokiego Szczebla ONZ ds. Zrównoważonego Rozwoju, w tym w sprawie środków wdrożenia, a w stosownych przypadkach także na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

7. Strony potwierdzają konieczność przeznaczenia przez wszystkie kraje rozwinięte 0,7 % ich dochodu narodowego brutto na oficjalną pomoc rozwojową, a także konieczność wyznaczenia celów przez gospodarki wschodzące i kraje o wyższym średnim dochodzie, aby zwiększyć ich pomoc z międzynarodowych funduszy publicznych.

CZĘŚĆ III

WSPÓŁPRACA I DIALOG W ZAKRESIE POLITYKI SEKTOROWEJ

TYTUŁ I

Postanowienia ogólne

Artykuł 15

Cele

1. Ogólnym celem współpracy i dialogu w zakresie polityki sektorowej w ramach niniejszej Umowy jest wzmocnienie stosunków dwustronnych między Unią Europejską a Kubą poprzez sprzyjające temu zamierzeniu zasoby, mechanizmy, narzędzia i procedury.

2. Strony postanawiają:

- a) wdrażać działania w ramach współpracy, które będą uzupełniać działania Kuby prowadzone w celu jej gospodarczego i społecznie zrównoważonego rozwoju w tych obszarach, które zostały zidentyfikowane jako priorytetowe i określone w tytułach I–VI niniejszej części;
- b) promować zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu przez wzmocnienie wzajemnego sprzężenia wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy, spójności społecznej i bezpieczeństwa oraz ochrony środowiska;
- c) przyczyniać się do realizacji celów programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 przez skuteczne działania w ramach współpracy;
- d) działać na rzecz wzajemnego zaufania poprzez regularną wymianę opinii i identyfikowanie obszarów współdziałania w sprawach ogólnościatowych stanowiących przedmiot zainteresowania obu Stron.

Artykuł 16

Zasady

1. Współpraca wspiera i uzupełnia wysiłki Stron w realizacji priorytetów określonych przez ich własną politykę i strategię rozwojowe.
2. Współpraca jest wynikiem dialogu między Stronami.
3. Działania w ramach współpracy prowadzone są na szczeblu dwustronnym i regionalnym i uzupełniają się wzajemnie, aby sprzyjać osiągnięciu celów określonych w niniejszej Umowie.
4. Strony wspierają udział wszelkich istotnych podmiotów w swojej polityce rozwoju i współpracy, jak przewidziano w niniejszej Umowie.
5. Strony zwiększają skuteczność swojej współpracy, działając we wspólnie uzgodnionych ramach z uwzględnieniem uzgodnionych wielostronnych zobowiązań międzynarodowych. Strony zachęcają do harmonizacji, ujednolicenia i koordynacji pomiędzy darczyńcami oraz do wypełniania wzajemnych zobowiązań związanych z realizacją działań w zakresie współpracy.
6. Opracowując działania w ramach współpracy, Strony postanawiają uwzględniać swoje różne poziomy rozwoju.
7. Strony postanawiają zapewnić przejrzyste i wiarygodne zarządzanie zasobami finansowymi udostępnionymi na rzecz uzgodnionych działań.
8. Strony postanawiają, że współpraca na podstawie niniejszej Umowy będzie zgodna z ich odpowiednimi procedurami ustalonymi do tego celu.
9. Współpraca ma na celu osiągnięcie zrównoważonego rozwoju i zwielokrotnienie krajowych, regionalnych i lokalnych zdolności w celu osiągnięcia długotrwałej stabilności.
10. Współpraca obejmuje wszelkie zagadnienia horyzontalne.

Artykuł 17

Dialog w zakresie polityki sektorowej

1. Strony dokładają wszelkich starań, by prowadzić dialog w zakresie polityki sektorowej w obszarach wspólnego zainteresowania. Taki dialog mógłby obejmować:
 - a) wymianę informacji na temat kształtowania polityki i planowania w odnośnych sektorach;
 - b) wymianę opinii na temat harmonizacji ram prawnych Stron z zasadami i normami międzynarodowymi, a także wdrożenie takich zasad i norm;
 - c) wymianę najlepszych praktyk w zakresie kształtowania polityki sektorowej, koordynacji polityki i zarządzania nią lub w zakresie szczególnych wyzwań sektorowych.
2. W stosownych przypadkach Strony dążą do uzupełnienia dialogu w zakresie polityki sektorowej o konkretne środki współpracy.

Artykuł 18

Formy i procedury współpracy

1. Strony postanawiają rozwijać współpracę w oparciu o następujące formy i procedury:
 - a) pomoc techniczną i finansową, dialog oraz wymianę opinii i informacji, które są środkiem przyczyniającym się do osiągnięcia celów niniejszej Umowy;
 - b) rozwój dwustronnej współpracy Stron na podstawie uzgodnionych priorytetów, które rozszerzają i uzupełniają strategię i politykę Kuby w zakresie rozwoju;
 - c) wspieranie udziału Kuby w programach współpracy regionalnej UE;

- d) wspieranie udziału Kuby w programach współpracy tematycznej UE;
 - e) wspieranie udziału Kuby jako stowarzyszonego partnera w programach ramowych Unii Europejskiej;
 - f) dążenie do współpracy między Stronami i z państwami trzecimi w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;
 - g) promowanie innowacyjnych form i instrumentów współpracy i finansowania, aby poprawić skuteczność współpracy;
 - h) dalsze zgłębianie praktycznych możliwości współpracy we wspólnym interesie Stron.
2. Unia Europejska informuje Kubę o nowych mechanizmach i instrumentach, do których Kuba mogłaby się kwalifikować.
3. W razie wystąpienia klęski żywiołowej lub innej katastrofy wsparcie humanitarne UE zostanie zapewnione na podstawie wspólnie określonych potrzeb i zgodnie z zasadami humanitarnymi.
4. Strony wspólnie ustanowią reaktywne procedury robocze, aby zagwarantować efektywność i skuteczność współpracy. Takie procedury robocze mogłyby obejmować, w stosownych przypadkach, powołanie komitetu koordynacyjnego, który zbierałby się regularnie w celu planowania, koordynacji i systematycznego śledzenia wszystkich działań w zakresie współpracy oraz działań w zakresie informacji i komunikacji, aby zwiększyć świadomość dotyczącą wsparcia tych działań przez Unię Europejską.
5. Za pośrednictwem wyznaczonych właściwych podmiotów Kuba podejmuje następujące działania:
- a) wdrożenie wszystkich procedur przywozu, zwolnionych z opłat celnych i podatków, w zakresie towarów i nakładów związanych z działaniami w ramach współpracy;
 - b) zarządzanie, w stosownych przypadkach, kontrolami sanitarnymi, weterynaryjnymi i fitosanitarnymi wraz z organami do spraw zdrowia i rolnictwa; oraz
 - c) dokończenie prac nad procedurami migracyjnymi dla pracowników udających się na Kubę na potrzeby uzgodnionych działań w ramach współpracy, a także procedury dotyczące innych zezwoleń na pracę tymczasową i zezwoleń na pobyt dla pracowników oddelegowanych za granicę, pracujących tymczasowo na Kubie.

Artykuł 19

Podmioty współpracy

Strony postanawiają, że współpraca będzie wdrażana zgodnie z ich odpowiednimi procedurami przez różne podmioty działające wewnątrz społeczeństwa, w tym:

- a) instytucje rządu Kuby lub organy publiczne wyznaczone przez te instytucje;
- b) samorząd terytorialny na różnych szczeblach;
- c) organizacje międzynarodowe i ich agencje;
- d) agencje do spraw rozwoju państw członkowskich Unii Europejskiej; oraz
- e) społeczeństwo obywatelskie, w tym stowarzyszenia naukowe, techniczne, kulturalne, artystyczne, sportowe, stowarzyszenia przyjaźni i solidarności, organizacje społeczne, związki zawodowe i spółdzielnie.

Artykuł 20

Sektory współpracy

1. Strony postanawiają współpracować przede wszystkim w sektorach określonych w tytułach I–VI niniejszej części.
2. Strony postanawiają, że działania w ramach współpracy, które zostaną określone w przyszłości, muszą obejmować następujące elementy będące horyzontalnymi i strategicznymi wektorami rozwoju:
 - a) zrównoważony rozwój;
 - b) prawa człowieka i dobre rządy;
 - c) zrównoważony rozwój środowiska;

- d) zapobieganie klęskom żywiołowym;
- e) perspektywa płci społeczno-kulturowej;
- f) osoby znajdujące się w trudnej sytuacji;
- g) budowanie zdolności krajowych; oraz
- h) zarządzanie wiedzą.

Artykuł 21

Zasoby do celów współpracy i ochrony interesów finansowych Stron

1. Strony postanawiają udostępnić właściwe zasoby, w tym środki finansowe, na realizację celów określonych w niniejszej Umowie w zakresie, w jakim pozwalają na to ich odpowiednie zasoby i przepisy.
2. Strony korzystają z pomocy finansowej zgodnie z zasadami należytego zarządzania finansami i współpracują w ramach ochrony swoich interesów finansowych. Strony wprowadzają skuteczne środki w celu zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji i innym nielegalnym działaniom oraz ich zwalczania, między innymi za pośrednictwem wzajemnej pomocy administracyjnej i wzajemnej pomocy prawnej w dziedzinach objętych niniejszą Umową. Wszelkie dalsze umowy lub instrumenty finansowe, które zostaną zawarte przez Strony, zawierają szczegółowe klauzule dotyczące współpracy finansowej i uwzględniające skoordynowane działania kontrolne, takie jak kontrole i inspekcje na miejscu oraz środki zwalczania nadużyć finansowych, w tym między innymi czynności prowadzone przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych i Generalnego Audytora Republiki Kuby.

TYTUŁ II

Demokracja, prawa człowieka i dobre rządy

Artykuł 22

Demokracja i prawa człowieka

1. Mając na uwadze, że ochrona i promowanie praw człowieka i podstawowych wolności jest najważniejszym obowiązkiem rządów, uwzględniając znaczenie szczególnych cech krajowych i regionalnych oraz różnych kontekstów historycznych, kulturowych i religijnych, jak również uznając, że ochrona wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności bez względu na systemy polityczne, gospodarcze i kulturowe Stron stanowi ich obowiązek, Strony postanawiają współpracować w obszarze demokracji i praw człowieka.
2. Strony uznają, że demokracja opiera się na dobrowolnie wyrażonej woli ludzi do określania swoich własnych systemów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych oraz na ich pełnym uczestnictwie we wszystkich aspektach życia.
3. Strony postanawiają współpracować na rzecz wzmocnienia demokracji i swojej zdolności do wdrażania zasad i praktyk w zakresie demokracji i praw człowieka, w tym praw mniejszości.
4. Współpraca może obejmować między innymi działania wspólnie uzgodnione przez Strony, których celem jest:
 - a) poszanowanie i przestrzeganie Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz promowanie i ochrona praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych dla wszystkich;
 - b) globalne rozwiązywanie problemów w zakresie praw człowieka w sposób sprawiedliwy i równy, na równorzędnych warunkach i z jednakowym zaangażowaniem, uznając, że wszystkie prawa człowieka są powszechne, niepodzielne, współzależne i wzajemnie ze sobą powiązane;
 - c) skuteczne wdrażanie międzynarodowych instrumentów dotyczących praw człowieka i opcjonalnych protokołów mających zastosowanie do każdej ze Stron, a także zatwierdzonych przez Strony zaleceń wydawanych przez organy ONZ ds. praw człowieka;

- d) włączenie wspierania i ochrony praw człowieka do polityki krajowej i planów rozwoju;
- e) podnoszenie świadomości oraz promowanie edukacji w zakresie praw człowieka, demokracji i pokoju;
- f) wzmocnienie instytucji demokratycznych oraz działających na rzecz praw człowieka, a także ram prawnych i instytucjonalnych w zakresie promowania i ochrony praw człowieka;
- g) opracowanie wspólnych inicjatyw będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w ramach właściwych forów wielostronnych.

Artykuł 23

Dobre rządy

1. Strony postanawiają, że współpraca w dziedzinie dobrych rządów musi opierać się na restrykcyjnym przestrzeganiu zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych i w prawie międzynarodowym.
2. Tego rodzaju współpraca może obejmować między innymi działania wspólnie uzgodnione przez Strony, których celem jest:
 - a) przestrzeganie praworządności;
 - b) wspieranie przejrzystych, odpowiedzialnych, efektywnych, stabilnych i demokratycznych instytucji;
 - c) wymiana doświadczeń i budowanie zdolności w zakresie zagadnień prawnych i zdolności sądowych;
 - d) wymiana informacji dotyczących systemów prawnych i prawodawstw;
 - e) wspieranie wymiany najlepszych praktyk dotyczących dobrych rządów, odpowiedzialności i przejrzystego zarządzania na wszystkich szczeblach;
 - f) wspólna praca na rzecz procesów politycznych, które bardziej sprzyjają włączeniu społecznemu i które pozwalają na rzeczywisty udział wszystkich obywateli.

Artykuł 24

Wzmacnianie instytucji i praworządności

Strony zwracają szczególną uwagę na konsolidację zasad praworządności, w tym dostępu do wymiaru sprawiedliwości i rzetelnego procesu sądowego, oraz wzmocnienie instytucji na wszystkich szczeblach w obszarze egzekwowania prawa i organizacji wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 25

Modernizacja administracji publicznej

W celu modernizacji swoich administracji publicznych Strony postanawiają prowadzić współpracę między innymi na rzecz:

- a) poprawy wydajności organizacyjnej;
- b) poprawy skuteczności instytucji w zakresie świadczenia usług;
- c) poprawy przejrzystości zarządzania środkami publicznymi i odpowiedzialności za nie;
- d) wymiany doświadczeń w celu poprawy ram prawnych i instytucjonalnych;
- e) budowania zdolności między innymi w zakresie kształtowania polityki, wdrażania i oceny świadczenia usług publicznych, administracji cyfrowej i działań antykorupcyjnych;
- f) wymiany opinii i najlepszych praktyk w zakresie zarządzania finansami publicznymi;
- g) wzmocnienia procesów decentralizacji zgodnie z ich krajowymi strategiami w zakresie gospodarki i rozwoju społecznego.

Artykuł 26

Zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie

1. Strony postanawiają wymieniać doświadczenia i najlepsze praktyki związane z zapobieganiem konfliktom i ich rozwiązywaniem na podstawie wspólnego dla Stron zamiaru wyeliminowania pierwotnych przyczyn konfliktów.
2. Współpraca w dziedzinie zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania ma na celu wzmocnienie zdolności do rozwiązywania konfliktów i może obejmować między innymi wsparcie procesów mediacji, negocjacji i pojednania oraz prowadzone na szerszą skalę działania na rzecz zaufania i budowania pokoju na szczeblach regionalnym i międzynarodowym.

TYTUŁ III

Wspieranie sprawiedliwości, bezpieczeństwo obywateli i migracja

Artykuł 27

Ochrona danych osobowych

1. Strony postanawiają, że będą współpracować w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony danych osobowych zgodnie z wielostronnie uzgodnionymi normami oraz innymi międzynarodowymi instrumentami prawnymi i praktykami.
2. Współpraca dotycząca ochrony danych osobowych może obejmować między innymi budowanie zdolności, pomoc techniczną i wymianę informacji zgodnie ze wspólnymi uzgodnieniami Stron.

Artykuł 28

Niedozwolone środki odurzające

1. Strony postanawiają współpracować w celu zapewnienia wszechstronnego, zintegrowanego i zrównoważonego podejścia, aby przeciwdziałać światowemu problemowi środków odurzających i rozwiązać go przez skuteczne działania właściwych organów i koordynację między nimi, w szczególności w obszarach: zdrowia, edukacji, ścigania przestępstw, służb celnych, spraw społecznych, wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, w celu wyeliminowania lub zminimalizowania produkcji i ograniczenia dostaw, handlu, popytu i posiadania zgodnie z przepisami krajowymi dotyczącymi niedozwolonych środków odurzających i z należytym poszanowaniem praw człowieka. Współpraca ta ma również na celu łagodzenie skutków związanych z niedozwolonymi środkami odurzającymi, udzielanie pomocy ofiarom przez zapewnienie niedyskryminującego traktowania sprzyjającego włączeniu społecznemu, rozwiązanie problemu produkcji i używania nowych substancji psychoaktywnych oraz skuteczniejsze zapobieganie nielegalnemu wykorzystywaniu prekursorów narkotykowych stosowanych do nielegalnej produkcji środków odurzających i substancji psychotropowych.
2. Strony uzgadniają sposoby współpracy służące osiągnięciu wspomnianych celów. Działania prowadzone są w oparciu o powszechnie przyjęte zasady zgodnie z odnośnymi konwencjami międzynarodowymi, w szczególności trzema głównymi konwencjami ONZ w sprawie kontroli środków odurzających z 1961 r., 1971 r. i 1988 r., deklaracją polityczną i deklaracją specjalną w sprawie wytycznych mających na celu zmniejszenie popytu na środki odurzające, zatwierdzonymi na Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie środków odurzających z czerwca 1998 r. deklaracją polityczną i planem działania przyjętymi na 52. sesji Komisji ds. Środków Odurzających ONZ w marcu 2009 r. oraz dokumentem końcowym przyjętym przez Specjalną Sesję Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie ogólnością-towego problemu narkotyków w kwietniu 2016 r.
3. Bez uszczerbku dla innych mechanizmów współpracy Strony postanawiają, że na poziomie międzyregionalnym wykorzystuje się w tym celu mechanizm koordynacji i współpracy w zakresie narkotyków między UE a Ameryką Łacińską i Karaibami oraz postanawiają współpracować w celu zwiększenia jego skuteczności.
4. Strony postanawiają również współpracować na rzecz przeciwdziałania przestępczości związanej z handlem narkotykami przez zwiększenie koordynacji z odpowiednimi organami i instancjami międzynarodowymi, w tym w obszarze współpracy z policją oraz współpracy sądowej.
5. Strony będą wymieniać doświadczenia w dziedzinach takich jak rozwój polityczny, prawodawczy i instytucjonalny, szkolenie personelu, badania dotyczące środków odurzających, zapobieganie, leczenie, rehabilitacja i reintegracja społeczna osób używających środków odurzających w celu zminimalizowania niekorzystnych skutków ogólnością-towego problemu narkotyków dla zdrowia publicznego i społeczeństwa.

*Artykuł 29***Pranie pieniędzy**

1. Strony postanawiają współpracować na rzecz zapobiegania wykorzystywaniu ich systemów finansowych, instytucji oraz wyznaczonych przedsiębiorstw i zawodów niefinansowych do celów związanych z finansowaniem terroryzmu i praniem pieniędzy pochodzących z działalności przestępczej, takiej jak nielegalny obrót środkami odurzającymi i korupcja, jak również na rzecz zwalczania przypadków takiego wykorzystywania.
2. Obie Strony postanawiają wymieniać się najlepszymi praktykami, wiedzą fachową, inicjatywami budowania zdolności i szkoleniami, zgodnie ze wspólnymi uzgodnieniami, w zakresie pomocy technicznej i administracyjnej, której celem jest opracowanie i wdrożenie przepisów oraz skuteczne funkcjonowanie mechanizmów walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu.
3. Współpraca ta koncentruje się na:
 - a) wymianie istotnych informacji w ramach określonych właściwymi przepisami prawnymi Stron;
 - b) przyjęciu i skutecznym wdrożeniu odpowiednich standardów walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu równoważnych standardom przyjętym przez odnośne organy międzynarodowe działające w tej dziedzinie, takie jak Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Grupa Specjalna dla Ameryki Południowej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy.

*Artykuł 30***Przestępczość zorganizowana**

1. Strony postanawiają współpracować w celu zapobiegania przestępczości zorganizowanej, w tym międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, oraz przestępczości finansowej, a także w celu ich zwalczania. W tym celu wspierają one i wymieniają najlepsze praktyki oraz wdrażają odpowiednie uzgodnione normy i instrumenty międzynarodowe, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i protokoły uzupełniające do niej oraz Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji.
2. Strony postanawiają ponadto współpracować na rzecz poprawy bezpieczeństwa obywateli, w szczególności przez wsparcie polityki i strategii dotyczących bezpieczeństwa. Współpraca ta powinna się przyczynić do zapobiegania przestępczości i mogłaby obejmować działania takie jak projekty współpracy regionalnej między policją i organami sądowymi, programy szkoleń oraz wymiana najlepszych praktyk w zakresie profilowania kryminalnego. Obejmuje ona również między innymi wymianę opinii w sprawie ram prawnych oraz pomoc administracyjną i techniczną mającą na celu poprawę zdolności instytucjonalnych i operacyjnych organów ścigania oraz wymianę informacji i środków celem wzmocnienia współpracy dotyczącej dochodzeń.

*Artykuł 31***Walka z korupcją**

1. Strony współpracują, dążąc do wdrożenia i promowania odpowiednich standardów i instrumentów międzynarodowych, takich jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji.
2. Strony współpracują w szczególności w zakresie:
 - a) poprawy skuteczności organizacyjnej oraz zapewniania przejrzystego zarządzania środkami publicznymi i rozliczalności, przy udziale odpowiednich instytucji ustanowionych w celu walki z korupcją;
 - b) wymiany najlepszych praktyk celem wzmocnienia odpowiednich instytucji, łącznie z organami ścigania i sądownictwem;
 - c) zapobiegania korupcji i przekupstwu w transakcjach międzynarodowych;
 - d) oceny wdrażania polityki zwalczania korupcji na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym w ramach mechanizmu przeglądu wdrożenia Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji;
 - e) wspierania działań promujących kulturę przejrzystości, legalności i zmiany podejścia ludzi do praktyk korupcyjnych;
 - f) środków ułatwiających identyfikację i odzyskiwanie aktywów, promowania najlepszych praktyk i budowania zdolności.

Artykuł 32

Nielegalny handel bronią strzelecką i lekką

1. Strony postanawiają współpracować w celu zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią strzelecką i lekką, w tym jej częściami, komponentami i amunicją, a także walki z tym handlem, przez wdrożenie uznanych ram programu działania ONZ na rzecz zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią strzelecką i lekką, zwalczania i eliminowania go we wszystkich aspektach. W tym kontekście Strony postanawiają współpracować w celu wymiany doświadczeń i szkoleń pomiędzy właściwymi organami, w tym organami celnymi, policją i organami kontroli.
2. Jak określono w programie działania ONZ, o którym mowa w ust. 1, Strony potwierdzają w tym kontekście między innymi przyrodzone prawo do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony zgodnie z art. 51 Karty Narodów Zjednoczonych, a także prawo każdego Państwa do produkcji, przywozu i posiadania broni strzeleckiej i lekkiej na potrzeby samoobrony i bezpieczeństwa, a także aby umożliwić im uczestnictwo w operacjach utrzymywania pokoju zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i na podstawie decyzji każdej ze Stron.

Artykuł 33

Walka z terroryzmem

1. Strony będą współpracować w celu walki z terroryzmem, wdrażając ramy i normy uzgodnione w art. 8.
2. Strony współpracują również w celu zagwarantowania, aby każda osoba, która uczestniczy w finansowaniu, planowaniu, przygotowywaniu lub dokonywaniu aktów terrorystycznych bądź działań wspierających takie akty, została postawiona przed sądem. Strony postanawiają, że walka z terroryzmem odbywa się przy zachowaniu zgodności z odpowiednimi rezolucjami Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych przy poszanowaniu suwerenności Stron, sprawiedliwości proceduralnej, praw człowieka i podstawowych wolności.
3. Strony postanawiają współpracować w celu zapobiegania aktom terroryzmu i ich eliminowania na drodze współpracy policyjnej i sądowej.
4. Strony, związane oenizetowską globalną strategią zwalczania terroryzmu, powinny wspierać jej zrównoważone wdrażanie i postanowić o podejmowaniu działań – w stosownych przypadkach – o których mowa w tej strategii, w najbardziej efektywny sposób, tak aby wyeliminować zagrożenie terroryzmem.
5. Strony postanawiają również współpracować w ramach ONZ w zakresie ukończenia projektu umowy w sprawie całościowej konwencji dotyczącej terroryzmu międzynarodowego.

Artykuł 34

Migracja, handel ludźmi i przemyt migrantów

1. Współpracę należy prowadzić w świetle konsultacji między Stronami na temat ich potrzeb i stanowisk oraz wdrażać zgodnie z ramami prawnymi Stron. Współpraca ta będzie się skupiać w szczególności na następujących kwestiach:
 - a) podstawowe przyczyny migracji;
 - b) opracowywanie i wdrażanie przepisów i praktyk krajowych dotyczących ochrony międzynarodowej zgodnie z zasadami i normami prawa międzynarodowego, w tym w stosownych przypadkach z zasadą ochrony międzynarodowej;
 - c) zasady przyjmowania oraz prawa i status osób przyjętych, sprawiedliwe traktowanie i integracja społeczna osób legalnie przebywających, edukacja i szkolenia skierowane do legalnych migrantów oraz środki zwalczania rasizmu i ksenofobii, a także wszystkie stosowne przepisy dotyczące praw człowieka w odniesieniu do migrantów;
 - d) ocena mechanizmów i polityki mającej na celu ułatwianie transferu przekazów pieniężnych migrantów;
 - e) wymiana poglądów i najlepszych praktyk oraz dyskusja na tematy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania w zakresie migracji cyrkulacyjnej i zapobiegania drenażowi mózgów;

- f) wymiana doświadczeń i najlepszych praktyk, współpraca techniczna, technologiczna, operacyjna i sądowa, w stosownych przypadkach i zgodnie ze wspólnymi uzgodnieniami, w kwestiach związanych z rozwiązywaniem problemu handlu ludźmi i przemytu migrantów, w tym z walką z siatkami i organizacjami przestępczymi zrzeszającymi handlarzy i przemytników oraz zapewnianiem ochrony, pomocy i wsparcia ofiarom takich przestępstw;
 - g) powrót – w godnych, bezpiecznych i humanitarnych warunkach – osób przebywających nielegalnie na terytorium drugiej Strony, przy pełnym poszanowaniu praw człowieka, w tym wsparcie ich dobrowolnego powrotu, oraz ich readmisja zgodnie z postanowieniami ust. 2;
 - h) środki wsparcia mające na celu trwałą reintegrację osób powracających.
2. W ramach współpracy na rzecz zapobiegania i kontroli nielegalnej imigracji oraz bez uszczerbku dla potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, Strony postanawiają ponadto podjąć następujące działania:
- a) identyfikacja ich domniemanych obywateli i readmisja ich obywateli, którzy nielegalnie przebywają na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub Kuby, w określonym czasie oraz zgodnie z normami i procedurami, przewidzianymi w obowiązujących przepisach migracyjnych państw członkowskich Unii Europejskiej i Kuby, na odpowiedni wniosek, bez zbędnej zwłoki ani dalszych formalności po ustaleniu obywatelstwa;
 - b) zapewnienie swoim obywatelom readmisji wraz z wydaniem w tym celu właściwych dokumentów tożsamości.
3. Strony postanawiają negocjować umowę regulującą szczególne obowiązki państw członkowskich Unii Europejskiej i Kuby w zakresie migracji, w tym readmisji, jeśli z takim wnioskiem wystąpi jedna ze Stron i tak szybko, jak to możliwe.

Artykuł 35

Ochrona konsularna

Kuba zgadza się, aby organy dyplomatyczne i konsularne któregośkolwiek reprezentowanego państwa członkowskiego Unii Europejskiej zapewniały ochronę każdemu obywatelowi innego państwa członkowskiego, które nie ma stałego przedstawicielstwa będącego w stanie zapewnić temu obywatelowi rzeczywistą ochronę konsularną, na takich samych warunkach, jakie obowiązują wobec obywateli tego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Artykuł 36

Społeczeństwo obywatelskie

Strony uznają potencjalny wkład społeczeństwa obywatelskiego, w tym środowiska akademickiego, ośrodków analitycznych i mediów, w realizację celów niniejszej Umowy. Strony postanawiają promować działania wspierające większy wkład społeczeństwa obywatelskiego w formułowanie i wdrażanie odpowiednich działań w zakresie współpracy rozwojowej i sektorowej, w tym przez budowanie zdolności.

TYTUŁ IV

Rozwój społeczny i spójność społeczna

Artykuł 37

Rozwój społeczny i spójność społeczna

1. Strony, uznając że rozwojowi społecznemu powinien towarzyszyć rozwój gospodarczy, postanawiają współpracować w celu zwiększenia spójności społecznej przez zmniejszanie ubóstwa, niesprawiedliwości, nierówności i wykluczenia społecznego, w szczególności dążąc do osiągnięcia celów programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030 oraz uzgodnionego na forum międzynarodowym celu wspierania godnej pracy dla wszystkich. Aby zrealizować te cele, Strony uruchamiają znaczne środki finansowe z zasobów związanych ze współpracą oraz z zasobów krajowych.
2. W tym celu Strony współpracują, aby promować i wymieniać najlepsze praktyki w zakresie:
 - a) polityki gospodarczej, której przyświeca wizja społeczna ukierunkowana na społeczeństwo w większym stopniu sprzyjające włączeniu społecznemu, o lepszym podziale dochodu, tak aby zmniejszyć nierówność i niesprawiedliwość;

- b) polityki handlowej i inwestycyjnej, mając na uwadze związek między handlem a zrównoważonym rozwojem, sprawiedliwy handel, rozwój wiejskich i miejskich mikroprzedsiębiorstw państwowych i niepaństwowych oraz reprezentujących je organizacji, a także społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw;
 - c) sprawiedliwej i rozważnej polityki budżetowej, umożliwiającej lepszy podział bogactwa i zapewniającej wydatki socjalne na odpowiednim poziomie;
 - d) efektywnych publicznych wydatków socjalnych związanych z jasno określonymi celami społecznymi, skupiających się na podejściu ukierunkowanym na wyniki;
 - e) poprawy i konsolidacji skutecznej polityki społecznej i sprawiedliwego dostępu do usług społecznych dla wszystkich w różnych sektorach, takich jak edukacja, zdrowie, żywienie, sektor sanitarny, mieszkaniowy, wymiar sprawiedliwości i zabezpieczenie społeczne;
 - f) polityki zatrudnienia mającej na celu zapewnienie godnej pracy dla wszystkich, zgodnie z międzynarodowymi i krajowymi normami pracy, oraz stworzenie możliwości gospodarczych, ze szczególnym naciskiem na najuboższe i najsłabsze grupy społeczne oraz regiony w najbardziej niekorzystnym położeniu;
 - g) bardziej kompleksowych systemów ochrony socjalnej, które w większym stopniu sprzyjają włączeniu społecznemu, a dotyczą między innymi rent i emerytur, ochrony zdrowia, wypadków i bezrobocia, i opierają się na zasadach solidarności i niedyskryminacji;
 - h) strategii i polityki zwalczania ksenofobii i dyskryminacji, między innymi ze względu na płeć społeczno-kulturową, rasę, światopogląd, pochodzenie etniczne lub niepełnosprawność;
 - i) szczegółowych polityk i programów ukierunkowanych na osoby młode, mających na celu promowanie pełnej integracji tych osób w życiu gospodarczym, politycznym i społecznym.
3. Strony postanawiają stymulować wymianę informacji i doświadczeń dotyczących aspektów planów lub programów wewnętrznych związanych z rozwojem społecznym i spójnością społeczną.

Artykuł 38

Zatrudnienie i ochrona socjalna

Strony postanawiają współpracować w celu wspierania zatrudnienia i ochrony socjalnej przez działania i programy mające w szczególności na celu:

- a) zapewnienie godnej pracy dla wszystkich;
- b) stworzenie dobrze funkcjonujących rynków pracy, które w większym stopniu sprzyjają włączeniu społecznemu;
- c) rozszerzenie zakresu ochrony socjalnej;
- d) wspieranie dialogu społecznego;
- e) zapewnianie poszanowania podstawowych norm pracy określonych w konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy;
- f) uregulowanie kwestii dotyczących gospodarki nieformalnej;
- g) poświęcenie szczególnej uwagi grupom w niekorzystnej sytuacji oraz walce z dyskryminacją;
- h) poprawę jakości zasobów ludzkich przez doskonalenie edukacji i szkoleń, w tym skuteczne kształcenie zawodowe;
- i) poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, zwłaszcza przez wzmocnienie inspekcji pracy i wspieranie poprawy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa;
- j) pobudzanie przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy przez wzmocnianie ram instytucjonalnych koniecznych do tworzenia przedsiębiorstw i ułatwienia dostępu do kredytów.

Artykuł 39

Edukacja

1. Strony postanawiają wymieniać się doświadczeniami i najlepszymi praktykami dotyczącymi ciągłego rozwoju edukacji na wszystkich szczeblach.

2. Strony postanawiają, że współpraca powinna wspierać rozwój zasobów ludzkich na wszystkich szczeblach edukacji, szczególnie na poziomie szkolnictwa wyższego, w tym kształcenia specjalnego. Strony promują wymianę studentów, badaczy i pracowników naukowych w ramach istniejących programów i wzmacniają budowanie zdolności, aby zmodernizować swoje systemy szkolnictwa wyższego.

Artykuł 40

Zdrowie publiczne

1. Strony postanawiają współpracować w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania dotyczących sektora służby zdrowia, w szczególności badań naukowych, zarządzania systemami opieki zdrowotnej, żywienia, produktów farmaceutycznych, medycyny prewencyjnej oraz zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym zapobiegania chorobom zakaźnym, takim jak HIV/AIDS, chorobom niezakaźnym, takim jak rak i choroby serca, i innym istotnym zagrożeniom dla zdrowia, takim jak denga, gorączka chikungunya i zika, oraz kontroli tych chorób. Strony postanawiają również współpracować w zakresie wspierania wdrażania międzynarodowych porozumień dotyczących zdrowia, których są sygnatariuszami.

2. Strony postanawiają zwrócić szczególną uwagę na działania i programy regionalne wdrażane w obszarze zdrowia publicznego.

Artykuł 41

Ochrona konsumentów

Strony postanawiają prowadzić współpracę w kwestiach związanych z ochroną konsumentów w celu ochrony zdrowia ludzkiego i interesów konsumentów.

Artykuł 42

Kultura i dziedzictwo kulturowe

1. Strony zobowiązują się do wspierania współpracy w dziedzinie kultury, w tym dziedzictwa kulturowego, z należyтым poszanowaniem swojej różnorodności. Zgodnie z właściwym prawodawstwem Stron taka współpraca służy pogłębieniu wzajemnego zrozumienia i dialogu międzykulturowego oraz sprzyja zrównoważonej wymianie kulturowej i kontaktom z istotnymi podmiotami, w tym organizacjami społeczeństwa obywatelskiego obu Stron.

2. Strony promują współpracę w dziedzinie sztuki, literatury i muzyki, w tym poprzez wymianę doświadczeń.

3. Współpraca między Stronami odbywa się zgodnie z odnośnymi wewnętrznymi przepisami dotyczącymi praw autorskich i innymi przepisami w zakresie kwestii kulturowych, a także z postanowieniami umów międzynarodowych, których są one sygnatariuszami.

4. Strony postanawiają promować współpracę na rzecz przywrócenia dziedzictwa kulturowego i zrównoważonego zarządzania nim. Współpraca ta obejmuje między innymi ochronę i promowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego, w tym zapobieganie nielegalnemu handlowi zabytkami kultury i jego zwalczanie zgodnie z odpowiednimi instrumentami międzynarodowymi.

5. Strony postanawiają wspierać współpracę w sektorze audiowizualnym i sektorze mediów, w tym prasy i radia, przez wspólne inicjatywy w dziedzinie szkoleń i rozwoju, produkcji i dystrybucji audiowizualnej, w tym w dziedzinie edukacji i kultury.

6. Strony zachęcają do koordynacji w kontekście UNESCO, dążąc do promowania różnorodności kulturowej, między innymi w ramach konsultacji dotyczących ratyfikacji i wdrożenia Konwencji UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego. Współpraca obejmuje również promowanie różnorodności kulturowej.

Artykuł 43**Osoby wymagające szczególnego traktowania**

1. Strony postanawiają, że priorytetem współpracy na rzecz osób wymagających szczególnego traktowania są obejmujące takie osoby środki, w tym innowacyjne polityki i projekty. Celem tej współpracy powinno być działanie na rzecz rozwoju społecznego, poprawa warunków życia i wspieranie pełnej integracji społecznej tych osób.
2. Współpraca obejmuje wymianę doświadczeń dotyczących ochrony praw człowieka, promowanie i wdrażanie polityk mających na celu zagwarantowanie równych szans osobom wymagającym szczególnego traktowania, tworzenie możliwości gospodarczych, a także promowanie konkretnej polityki społecznej mającej na celu rozwój potencjału ludzkiego przez kształcenie i szkolenie, dostęp do podstawowych usług społecznych, siatek bezpieczeństwa socjalnego i do wymiaru sprawiedliwości, ze szczególnym uwzględnieniem, między innymi, osób niepełnosprawnych i ich rodzin, dzieci i osób starszych.

Artykuł 44**Perspektywa płci społeczno-kulturowej**

1. Strony postanawiają, że współpraca przyczynia się do umacniania polityk, programów i mechanizmów, których celem jest zapewnianie, poprawa i wzmacnianie równego udziału kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturalnego, zwłaszcza w celu skutecznego wdrożenia Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet oraz deklaracji pekińskiej i pekińskiej platformy działania. W stosownych przypadkach podejmuje się działania pozytywne na rzecz kobiet.
2. Współpraca ma na celu wspieranie włączenia perspektywy płci społeczno-kulturowej do wszystkich istotnych obszarów współpracy, w tym polityki publicznej, strategii rozwoju oraz działań i wskaźników umożliwiających zmierzenie ich wpływu.
3. Współpraca ułatwia również równy dostęp mężczyzn i kobiet do wszystkich usług i zasobów, umożliwiając im pełne korzystanie z ich praw podstawowych, na przykład w dziedzinie edukacji, zdrowia, szkolenia zawodowego, możliwości zatrudnienia, podejmowania decyzji politycznych, struktur zarządzania i przedsiębiorstw prywatnych.
4. Szczególną uwagę zwraca się na programy dotyczące zapobiegania i rozwiązywania problemu wszelkich form przemocy w stosunku do kobiet.

Artykuł 45**Młodzież**

1. Współpraca między Stronami obejmuje wsparcie wszystkich odpowiednich obszarów polityki dotyczących młodzieży. Obejmuje ona wsparcie na rzecz szkoleń i zatrudnienia, polityki rodzinnej i edukacji, a także tworzenia miejsc pracy dla młodzieży oraz wspierania wymiany doświadczeń w zakresie programów dotyczących zapobiegania przestępczości nieletnich i ich ponownego włączenia do życia gospodarczego i społecznego.
2. Strony postanawiają wspierać aktywny udział młodzieży w życiu społecznym, także w kształtowaniu polityki, która przyczynia się do rozwoju osób młodych i wpływa na ich życie.
3. Obie Strony postanawiają wspierać wdrażanie programów mających na celu ułatwianie współpracy między organizacjami młodzieżowymi, w tym programów wymiany.

Artykuł 46**Rozwój społeczności lokalnej**

1. Strony postanawiają współpracować we wspieraniu zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnej za pomocą zintegrowanych działań ukierunkowanych na stymulowanie inicjatyw różnych lokalnych podmiotów przyczyniających się do rozwoju gospodarczego oraz wspieranie absorpcji istniejących środków na szczeblu społeczności lokalnych.

2. Współpraca mogłaby służyć wspieraniu działań takich jak:
 - a) inicjatywy lokalne zgodne z odpowiednim terytorialnym planem strategicznym;
 - b) umacnianie zdolności zarządzania gospodarczego lokalnych producentów i usługodawców.

TYTUŁ V

Środowisko, zarządzanie ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i zmiana KLIMATU

Artykuł 47

Współpraca w dziedzinie środowiska i zmiany klimatu

1. Strony postanawiają współpracować na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska na poziomie lokalnym, regionalnym i światowym w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.
2. Strony, świadome wpływu niniejszej Umowy, zwracają należytą uwagę na związek między rozwojem a środowiskiem. Strony pracują na rzecz wykorzystania możliwości inwestycyjnych oferowanych przez czyste technologie.
3. Współpraca ma również ułatwić osiąganie postępów w ramach odpowiednich konferencji międzynarodowych oraz służyć skutecznemu wdrażaniu porozumień wielostronnych i zasad w nich określonych w obszarach, takich jak różnorodność biologiczna, zmiana klimatu, pustoszczenie, susza i zarządzanie chemikaliami.
4. Współpraca obejmuje w szczególności:
 - a) ochronę zasobów naturalnych, różnorodności biologicznej i ekosystemów, w tym lasów i zasobów rybnych, oraz zrównoważone gospodarowanie nimi, a także usługi świadczone w tych obszarach;
 - b) walkę z zanieczyszczeniem wód słodkich i morskich, powietrza i gleby, między innymi poprzez właściwą gospodarkę odpadami, ściekami, chemikaliami i innymi niebezpiecznymi substancjami i materiałami;
 - c) kwestie globalne, takie jak zmiana klimatu, niszczenie warstwy ozonowej, pustoszczenie i susze, wylesianie, ochrona stref przybrzeżnych, zachowanie różnorodności biologicznej i bezpieczeństwa biologicznego.
5. W tym kontekście celem współpracy jest ułatwienie wspólnych inicjatyw w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, w tym wzmocnienie polityk mających na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu.
6. Współpraca może obejmować środki takie jak:
 - a) wspieranie dialogu merytorycznego i jego wdrażanie, wymiana informacji i doświadczeń dotyczących prawodawstwa w zakresie ochrony środowiska, zasad technicznych i czystszej produkcji oraz najlepszych praktyk dotyczących środowiska, a także budowanie zdolności w celu wzmocnienia zarządzania środowiskiem oraz systemów monitorowania i kontroli we wszystkich sektorach na wszystkich szczeblach administracji;
 - b) transfer i wykorzystanie czystej technologii i know-how zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym tworzenie zachęt i mechanizmów wspomagających innowacje i ochronę środowiska;
 - c) uwzględnianie aspektów związanych ze środowiskiem w innych obszarach polityki, łącznie z gospodarką gruntami;
 - d) promowanie wzorców zrównoważonej produkcji i konsumpcji, między innymi przez zrównoważone wykorzystanie ekosystemów, usług i towarów;
 - e) promowanie wiedzy i edukacji o środowisku naturalnym oraz zwiększanie udziału społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza społeczności lokalnych, w ochronie środowiska oraz w podejmowaniu wysiłków na rzecz zrównoważonego rozwoju;
 - f) wspieranie i promowanie współpracy regionalnej w dziedzinie ochrony środowiska;
 - g) pomoc we wdrażaniu i stosowaniu wielostronnych umów środowiskowych zawartych przez Strony.

Artykuł 48

Zarządzanie ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi

1. Strony uznają potrzebę zarządzania wszelkim ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi, mającym wpływ na terytorium co najmniej jednego państwa. Strony potwierdzają wspólne zobowiązanie do poprawy zapobiegania, łagodzenia, gotowości, środków reagowania i odbudowy w celu zwiększenia odporności społeczeństwa i infrastruktury oraz w razie potrzeby do współpracy za pośrednictwem dwustronnych i wielostronnych kontaktów politycznych w celu poprawy wyników zarządzania ryzykiem wystąpienia klęsk żywiołowych.

2. Strony postanawiają, że celem współpracy w dziedzinie zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi jest ograniczanie podatności i ryzyka, zwiększenie monitorowania i zdolności wczesnego ostrzegania, a także zwiększenie odporności Kuby na klęski żywiołowe, między innymi przez wspieranie działań wewnętrznych oraz regionalnych ram w zakresie ograniczania podatności na klęski żywiołowe i reagowania na nie, aby wzmocnić regionalne zdolności w zakresie badań i upowszechnić najlepsze praktyki, korzystając z doświadczeń zgromadzonych w zakresie zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, gotowości na wypadek takiego ryzyka, opracowywania planów dotyczących takiego ryzyka, zapobiegania mu, ograniczania go, reagowania na nie i odbudowy po wystąpieniu klęski.

Artykuł 49

Woda i infrastruktura sanitarna

1. Strony uznają potrzebę zapewnienia dostępności zasobów wodnych i infrastruktury sanitarnej dla wszystkich oraz zrównoważonego zarządzania nimi, w związku z czym postanawiają współpracować między innymi w zakresie:

- a) budowania zdolności dla skutecznego zarządzania zasobami wodnymi i sieciami sanitarnymi;
- b) wpływu jakości wody na wskaźniki zdrowotne;
- c) modernizacji technologii związanej z jakością wody, od monitorowania po laboratoria;
- d) programów edukacyjnych promujących potrzebę ochrony, racjonalnego wykorzystywania i zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi.

2. Strony postanawiają zwrócić szczególną uwagę na działania i programy regionalne w tym obszarze.

TYTUŁ VI

Rozwój gospodarczy

Artykuł 50

Rolnictwo, rozwój obszarów wiejskich, rybołówstwo i akwakultura

1. Strony postanawiają współpracować w dziedzinie rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich, rybołówstwa i akwakultury w zakresie między innymi:

- a) poprawy produktywności i zwiększenia produkcji;
- b) zwiększania jakości produktów rolnych, produktów rybołówstwa i akwakultury;
- c) rozwoju rolnictwa na obszarach miejskich i podmiejskich;
- d) umacniania łańcuchów produkcji;
- e) rozwoju obszarów wiejskich;
- f) promowania zdrowych nawyków, aby poprawić jakość żywienia;
- g) rozwoju rynków rolnych i rybnych, rynków hurtowych oraz dostępu do kredytu finansowego;
- h) promowania usług rozwoju biznesu dla spółdzielni, małych prywatnych gospodarstw rolnych oraz społeczności trudniących się tradycyjnym łodziowym rybołówstwem przybrzeżnym;
- i) rozwoju swoich rynków i promowania międzynarodowych stosunków handlowych;
- j) rozwoju produkcji ekologicznej;

- k) rozwoju zrównoważonego rolnictwa i akwakultury integrujących wymagania i wyzwania związane z ochroną środowiska;
- l) wspierania nauki, technologii i innowacji istotnych dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, rybołówstwa i akwakultury, a także przetwórstwa przemysłowego tych zasobów;
- m) promowania zrównoważonego wykorzystania zasobów rybołówstwa i zarządzania nimi;
- n) promowania najlepszych praktyk zarządzania rybołówstwem;
- o) poprawy gromadzenia danych celem uwzględnienia najlepszych dostępnych informacji naukowych na potrzeby oceny zasobów i zarządzania nimi;
- p) wzmacniania systemów monitorowania, kontroli i nadzoru w dziedzinie rybołówstwa;
- q) zwalczania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów;
- r) zacieśniania współpracy, aby zapewnić większą zdolność do rozwoju technologii o wartości dodanej na potrzeby przetwarzania produktów rybołówstwa i akwakultury.

2. Współpraca ta może obejmować, między innymi, zapewnianie technicznej wiedzy fachowej i wsparcia, budowanie zdolności oraz wymianę informacji i doświadczeń. Strony postanawiają promować współpracę instytucjonalną i zacieśnić współpracę w obrębie organizacji międzynarodowych oraz współpracę z wewnętrznymi i regionalnymi organizacjami ds. zarządzania rybołówstwem.

3. Strony zachęcają, aby na obszarach podatnych na występowanie klęsk żywiołowych przeprowadzono analizę ryzyka i podjęto odpowiednie środki mające na celu zwiększenie odporności w ramach współpracy w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i rolnictwa.

Artykuł 51

Turystyka zrównoważona

1. Strony uznają znaczenie sektora turystyki dla rozwoju społecznego i gospodarczego społeczności lokalnych oraz istotny potencjał gospodarczy obu regionów pod względem rozwoju działalności gospodarczej w tej dziedzinie.
2. W tym kontekście Strony postanawiają współpracować w zakresie promowania turystyki zrównoważonej, a w szczególności wspierać:
 - a) opracowywanie strategii mających na celu zmaksymalizowanie korzyści społeczno-gospodarczych z turystyki;
 - b) tworzenie i konsolidację produktów turystycznych przez świadczenie usług niefinansowych, prowadzenie szkoleń oraz zapewnianie pomocy i usług technicznych;
 - c) uwzględnianie kwestii środowiskowych, kulturowych, społecznych, w tym ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego i zasobów naturalnych, w rozwoju sektora turystyki;
 - d) zaangażowanie lokalnych społeczności w proces rozwoju turystyki, szczególnie turystyki wiejskiej, lokalnej i ekoturystyki;
 - e) strategię marketingu i promocji, budowanie zdolności instytucjonalnych i rozwój zasobów ludzkich oraz promowanie międzynarodowych standardów;
 - f) promowanie współpracy i stowarzyszeń między sektorem publicznym i prywatnym;
 - g) opracowywanie planów zarządzania rozwojem turystyki w skali krajowej i regionalnej;
 - h) promowanie technologii informacyjnych w dziedzinie turystyki.

*Artykuł 52***Współpraca w dziedzinie nauki, technologii i innowacji**

1. Celem Stron jest rozwój zdolności naukowych, technologicznych i w zakresie innowacji we wszystkich obszarach działalności objętych ustalonymi mechanizmami lub umowami o współpracy będącymi przedmiotem wspólnego zainteresowania. W tym celu i zgodnie ze swoimi przepisami wewnętrznymi Strony wspierają wymianę informacji, udział swoich organów działających w obszarze badań oraz rozwój technologiczny w odniesieniu do następujących działań w zakresie współpracy:

- a) wymiany informacji dotyczących odpowiedniej polityki Stron w obszarze nauki i technologii;
- b) wspólnych działań w obszarze badań i rozwoju mających na celu stymulowanie postępu naukowego oraz transfer technologii i know-how, w tym wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

2. Szczególny nacisk należy położyć na budowanie potencjału ludzkiego jako trwałej podstawy doskonałości naukowej i technologicznej oraz stworzenie trwałych powiązań pomiędzy środowiskami naukowymi i technologicznymi Stron, zarówno na poziomie wewnętrznym, jak i regionalnym. W tym celu wspiera się wymianę naukowców i najlepszych praktyk w zakresie projektów badawczych.

3. W stosownych przypadkach do współpracy w dziedzinie nauki, technologii i badań naukowych należy włączyć ośrodki badań naukowych, instytucje szkolnictwa wyższego oraz inne zainteresowane podmioty zlokalizowane w Unii Europejskiej i na Kubie.

4. Strony postanawiają stosować wszelkie mechanizmy w celu zwiększania liczebności i podnoszenia jakości wysoko wykwalifikowanych pracowników, między innymi poprzez szkolenia, współpracę w zakresie badań, stypendia i wymiany.

5. Strony wspierają uczestnictwo swoich odpowiednich podmiotów w programach naukowych i technologicznych drugiej Strony w ramach dążenia do obustronnie korzystnej doskonałości naukowej oraz zgodnie z odpowiednimi przepisami regulującymi uczestnictwo podmiotów z państw trzecich.

*Artykuł 53***Transfer technologii**

1. Uznając znaczenie współpracy i pomocy technicznej w dziedzinie transferu technologii, w tym procesów automatyzacji, Strony postanawiają współpracować w celu promowania transferu technologii poprzez programy akademickie lub zawodowe ukierunkowane na transfer wiedzy między Stronami.

2. Unia Europejska ułatwia i wspiera dostęp Kuby do programów w dziedzinie badań naukowych i rozwoju, których celem jest, między innymi, rozwój technologiczny.

*Artykuł 54***Energia, w tym energia odnawialna**

1. Uznając rosnące znaczenie rozwiązań w zakresie energii odnawialnej i efektywności energetycznej na potrzeby zrównoważonego rozwoju, Strony postanawiają, że ich wspólnym celem będzie wspieranie współpracy w dziedzinie energii, w szczególności w zakresie, między innymi, zrównoważonych, przyjaznych środowisku i odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej, technologii energooszczędnych, zastosowania elektryczności na obszarach wiejskich i regionalnej integracji rynków energii, zgodnie z ustaleniami Stron i ich przepisami wewnętrznymi.

2. Współpraca może obejmować między innymi:

- a) dialog merytoryczny i współpracę w sektorze energetycznym, w szczególności w zakresie usprawnienia i dywersyfikacji dostawy energii oraz ulepszenia rynków energii, w tym produkcji, przesyłania i dystrybucji;
- b) programy w dziedzinie budowania zdolności, transferu technologii i know-how, w tym pracy nad normami emisji, w sektorze energetycznym, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i zarządzania sektorem;
- c) promowanie oszczędności energii, efektywności energetycznej, energii odnawialnej oraz badania oddziaływania produkcji i zużycia energii na środowisko, w szczególności na bioróżnorodność, leśnictwo i użytkowanie gruntów;

- d) rozwój projektów pilotażowych w dziedzinie energii odnawialnej i efektywności energetycznej, w szczególności w obszarach energii słonecznej, wiatrowej, energii z biomasy, energii wodnej, energii z fal morskich i energii pływów;
- e) programy mające na celu zwiększenie ogólnej świadomości i wiedzy społeczeństwa w zakresie energii odnawialnych i efektywności energetycznej;
- f) recykling lub wykorzystanie energetyczne odpadów stałych i płynnych.

Artykuł 55

Transport

1. Strony postanawiają, że współpraca w dziedzinie transportu skupia się na restrukturyzacji i modernizacji systemu transportu i powiązanych systemów infrastruktury, ułatwianiu i usprawnianiu przepływu pasażerów i towarów oraz ułatwianiu dostępu do rynków transportu miejskiego, lotniczego, morskiego, wodnego śródlądowego, kolejowego i drogowego, przez udoskonalenie gospodarki transportowej z operacyjnego i administracyjnego punktu widzenia oraz promowanie wysokich standardów operacyjności.
2. Współpraca może obejmować następujące kwestie:
 - a) wymianę informacji w sprawie polityki Stron, w szczególności w zakresie transportu miejskiego oraz wzajemnego połączenia i interoperacyjności sieci transportu multimodalnego i innych zagadnień będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;
 - b) zarządzanie śródlądowymi drogami wodnymi, drogami, drogami kolejowymi, portami i portami lotniczymi, w tym odpowiednią współpracę między odpowiednimi organami;
 - c) projekty transferu technologii europejskiej w ramach globalnego systemu nawigacji satelitarnej i w centrach miejskiego transportu publicznego;
 - d) zaostrzenie norm w zakresie bezpieczeństwa i zapobiegania zanieczyszczeniom, w tym współpraca w ramach odpowiednich forów międzynarodowych mających na celu zapewnienie lepszego egzekwowania norm międzynarodowych;
 - e) działania wspierające rozwój transportu lotniczego i morskiego.

Artykuł 56

Modernizacja modelu gospodarczego i społecznego

1. Strony postanawiają prowadzić współpracę mającą na celu wsparcie wzmocnienia i modernizacji kubańskiej administracji publicznej i gospodarki. Zgadza się, aby wspierać rozwój przedsiębiorstw i spółdzielni, ze szczególnym naciskiem na rozwój lokalny.
2. Współpracę tę można nawiązać w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak:
 - a) polityka makroekonomiczna, w tym polityka budżetowa;
 - b) statystyka;
 - c) systemy informacji handlowych;
 - d) środki na rzecz ułatwień w handlu;
 - e) systemy i normy jakości;
 - f) wsparcie dla lokalnych inicjatyw w zakresie rozwoju;
 - g) rozwój rolno-przemysłowy;
 - h) kontrola i nadzór państwa;
 - i) organizacja i funkcjonowanie przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw publicznych.

3. Strony postanawiają promować i wspierać współpracę między instytucjami, w tym instytucjami sektorowymi, które propagują instrumenty mające na celu wsparcie MŚP, szczególnie tych, których starania ukierunkowane są na zwiększenie konkurencyjności, innowacji technologicznych, integracji łańcuchów wartości, dostępu do kredytów i szkoleń, a także na wzmacnianie zdolności i ram instytucjonalnych. Strony postanawiają również promować kontakty między przedsiębiorstwami obu Stron w celu wsparcia ich wejścia na rynki międzynarodowe, inwestycji i transferu technologii.

Artykuł 57

Statystyka

1. Strony postanawiają współpracować w celu wypracowania lepszych metod i programów statystycznych zgodnie z przyjętymi normami międzynarodowymi, w tym w celu gromadzenia, przetwarzania, kontroli jakości i rozpowszechniania danych statystycznych, mających na celu dostarczenie bardziej porównywalnych wskaźników, tym samym umożliwiając Stronom zidentyfikowanie wymagań dotyczących informacji statycznych w dziedzinach objętych niniejszą Umową. Strony potwierdzają przydatność współpracy dwustronnej do osiągnięcia tych celów.

2. Współpraca ta może obejmować między innymi: wymiany techniczne między Krajowym Urzędem Statystycznym i Informacyjnym na Kubie a urzędami statystycznymi w państwach członkowskich Unii Europejskiej i Eurostatem, w tym wymianę naukowców; rozwój ulepszonych i spójnych metod gromadzenia, dezagregacji, analizy i interpretacji danych; oraz organizację seminariów, grup roboczych lub programów uzupełniających zdolności statystyczne.

Artykuł 58

Dobre zarządzanie w kwestiach podatkowych

1. Strony uznają zasady dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych, tj. przejrzystości, wymiany informacji oraz sprawiedliwej konkurencji podatkowej, i zobowiązują się do wdrażania tych zasad.

2. W tym celu Strony, zgodnie ze swoimi odpowiednimi kompetencjami, pogłębiają międzynarodową współpracę w dziedzinie opodatkowania, ułatwiają pobór legalnych dochodów podatkowych oraz opracowują środki służące skutecznemu wdrożeniu norm minimalnych w zakresie dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych.

TYTUŁ VII

Integracja i współpraca regionalna

Artykuł 59

Współpraca regionalna

1. Współpraca obejmuje wsparcie działań związanych z rozwojem współpracy regionalnej między Kubą a jej sąsiadami w regionie Karaibów, w kontekście CARIFORUM, w szczególności w obszarach priorytetowych określonych we wspólnej strategii partnerstwa UE-Karaiby. Działania te mogłyby również przyczynić się do wzmocnienia procesu integracji regionalnej w regionie Karaibów.

2. Współpraca sprzyja uczestnictwu wszystkich sektorów, w tym społeczeństwa obywatelskiego, w procesie współpracy regionalnej i integracji, zgodnie z warunkami określonymi przez Strony oraz obejmuje wsparcie mechanizmów konsultacji i kampanii informacyjnych.

3. Strony postanawiają korzystać ze wszystkich istniejących instrumentów współpracy, aby wspierać działania służące rozwojowi aktywnej współpracy pomiędzy Unią Europejską a Kubą, pomiędzy Kubą a innymi państwami lub regionami Ameryki Łacińskiej i Karaibów we wszystkich obszarach współpracy objętych zakresem niniejszej Umowy. Strony postanawiają poświęcić szczególną uwagę regionalnym programom współpracy dotyczącym badań naukowych i innowacji oraz edukacji, a także dalszemu rozwojowi obszaru wiedzy Unia Europejska-Ameryka Łacińska i Karaiby oraz inicjatywom, takim jak wspólny obszar badań naukowych i wspólny obszar szkolnictwa wyższego. Należy dążyć do tego, aby działania regionalne i dwustronne w ramach współpracy wzajemnie się uzupełniały.

4. Strony dążą do wymiany poglądów i do współpracy w celu uzgodnienia i opracowania wspólnych działań na forach wielostronnych.

CZĘŚĆ IV

HANDEL I WSPÓŁPRACA HANDLOWA

Artykuł 60

Cele

Strony postanawiają, że cele ich współpracy w obszarze handlu obejmują, w szczególności:

- a) wzmacnianie stosunków handlowych i gospodarczych, szczególnie przez promowanie dialogu na tematy handlowe oraz wspieranie wzmożonych przepływów handlowych między Stronami;
- b) wspieranie integracji Kuby z gospodarką światową;
- c) wspieranie rozwoju i dywersyfikacji handlu wewnątrzregionalnego oraz handlu z Unią Europejską;
- d) zwiększanie wkładu handlu w zrównoważony rozwój, z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i społecznych;
- e) wspieranie dywersyfikacji gospodarki kubańskiej i promowanie odpowiedniego klimatu biznesowego;
- f) wspieranie większego przepływu inwestycji przez wypracowanie atrakcyjnego i stabilnego środowiska dla wzajemnych inwestycji dzięki konsekwentnemu dialogowi mającemu na celu zrozumienie i współpracę w kwestiach inwestycyjnych oraz promowaniu niedyskryminacyjnego systemu inwestycyjnego.

TYTUŁ I

Handel

Artykuł 61

Handel oparty na przepisach

1. Strony uznają, że znaczne ograniczenie taryf i innych barier w handlu, a także wyeliminowanie dyskryminacyjnego traktowania w międzynarodowych stosunkach handlowych służą jako narzędzie wspierania wzrostu, dywersyfikacji gospodarczej oraz dobrobytu.
2. Strony potwierdzają, że w ich wzajemnym interesie leży prowadzenie handlu zgodnie z wielostronnym systemem handlowym opartym na przepisach, w ramach którego Strony są zobowiązane do przestrzegania wyższości przepisów i ich skutecznego, sprawiedliwego i zrównoważonego wdrażania.

Artykuł 62

Najwyższe uprzywilejowanie

1. Każda ze Stron przyznaje towarom drugiej Strony traktowanie zgodne z zasadą największego uprzywilejowania zgodnie z art. I Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu (GATT) 1994 i jego uwagami interpretacyjnymi, które zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, *mutatis mutandis*.
2. Ust. 1 nie ma zastosowania do traktowania preferencyjnego przyznanego przez którąkolwiek ze Stron w stosunku do towarów innego kraju zgodnie z Porozumieniami WTO.

Artykuł 63

Traktowanie narodowe

Każda ze Stron przyznaje towarom drugiej Strony traktowanie narodowe zgodnie z art. III GATT 1994 i jego uwagami interpretacyjnymi, które zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, *mutatis mutandis*.

*Artykuł 64***Przejrzystość**

1. Strony potwierdzają zasadę przejrzystości w stosowaniu swoich środków handlowych i postanawiają, że należy jasno przedstawić i wyjaśnić politykę i przepisy dotyczące handlu zagranicznego.
2. Strony postanawiają, że zainteresowane strony powinny mieć możliwość zaznajomienia się z przepisami każdej Strony dotyczącymi handlu międzynarodowego.

*Artykuł 65***Ułatwienia w handlu**

Strony potwierdzają swoje zobowiązania względem umowy WTO o ułatwieniach w handlu.

*Artykuł 66***Barieri techniczne w handlu**

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z Porozumienia WTO w sprawie barier technicznych w handlu („porozumienie TBT”).
2. Postanowienia niniejszego artykułu mają zastosowanie do regulacji i norm technicznych oraz procedur oceny zgodności określonych w porozumieniu TBT.
3. Strony uznają znaczenie skutecznych mechanizmów służących notyfikacji i wymianie informacji w zakresie regulacji i norm technicznych oraz procedur oceny zgodności, zgodnie z porozumieniem TBT.

*Artykuł 67***Środki sanitarne i fitosanitarne**

1. Strony potwierdzają prawa, obowiązki, zasady i cele wynikające z Porozumienia w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych i Międzynarodowej konwencji ochrony roślin oraz prawa, obowiązki, zasady i cele Komisji Codex Alimentarius oraz Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt.
2. Strony uznają znaczenie skutecznych mechanizmów służących konsultacji, notyfikacji i wymianie informacji w zakresie środków sanitarnych i fitosanitarnych oraz środków poprawy dobrostanu zwierząt w ramach właściwych organizacji międzynarodowych.

*Artykuł 68***Ochrona handlu**

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z następujących Porozumień WTO: Porozumienia w sprawie środków ochronnych, Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, Porozumienia o stosowaniu artykułu VI Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994.

*Artykuł 69***Klauzula przeglądowa**

Strony, w oparciu o wzajemne porozumienie, mogą wprowadzać zmiany do niniejszej części i dokonywać jej przeglądu w celu wzmocnienia swoich stosunków handlowych i inwestycyjnych.

Artykuł 70

Ogólna klauzula wyjątkowa

Strony potwierdzają, że ich istniejące prawa i obowiązki w ramach art. XX GATT 1994 i jego uwag interpretacyjnych zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, *mutatis mutandis*.

TYTUŁ II

Współpraca związana z handlem

Artykuł 71

Służby celne

1. Strony promują i ułatwiają współpracę pomiędzy swoimi odpowiednimi służbami celnymi w celu zagwarantowania bezpieczeństwa granic, uproszczenia procedur celnych i ułatwienia legalnego handlu przy zachowaniu swoich uprawnień w zakresie kontroli.
2. Współpraca stanowi podstawę między innymi do:
 - a) wymiany informacji dotyczących przepisów i procedur celnych, szczególnie w następujących obszarach:
 - (i) upraszczania i modernizacji procedur celnych;
 - (ii) ułatwiania przemieszczania w ramach tranzytu;
 - (iii) egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne;
 - (iv) związków ze środowiskiem biznesu;
 - (v) swobodnego obrotu towarów i integracji regionalnej;
 - (vi) organizacji dotyczącej kontroli celnej na granicach;
 - b) rozwoju wspólnych inicjatyw we wspólnie uzgodnionych obszarach;
 - c) promowania koordynacji pomiędzy wszystkimi powiązаныmi organami granicznymi, zarówno na poziomie krajowym, jak i transgranicznym.
3. Strony udzielają sobie wzajemnie pomocy administracyjnej w sprawach celnych. W tym celu Strony mogą za obopólnym porozumieniem ustanowić instrumenty dwustronne.

Artykuł 72

Współpraca dotycząca ułatwień w handlu

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do wzmocnienia współpracy w obszarze ułatwień w handlu w celu zapewnienia, aby odpowiednie przepisy prawne i procedury oraz zdolności administracyjne organów celnych przyczyniały się do realizacji celów skutecznej kontroli i ułatwień w handlu.
2. Strony postanawiają, że ich współpraca będzie obejmować między innymi następujące obszary:
 - a) budowanie zdolności właściwych organów i oferowanie im wiedzy fachowej w kwestiach celnych, w tym w kwestiach certyfikacji i weryfikacji pochodzenia, oraz w kwestiach technicznych w celu egzekwowania regionalnych procedur celnych;
 - b) stosowanie mechanizmów i nowoczesnych technik celnych, w tym oceny ryzyka, wcześniejszych wiążących interpretacji, uproszczonych procedur wprowadzania i zwalniania towarów, kontroli celnych oraz metod kontroli przedsiębiorstw;
 - c) wprowadzanie procedur i praktyk, które odzwierciedlają w największym możliwym stopniu międzynarodowe przepisy, instrumenty i normy obowiązujące w dziedzinie cel i handlu, w tym zawarte w umowie WTO o ułatwieniach w handlu, zmienionej Międzynarodowej konwencji dotyczącej uproszczenia i harmonizacji postępowania celnego (zmienionej konwencji z Kioto) oraz Ramach norm Światowej Organizacji Celnej na rzecz zabezpieczenia i uproszczenia handlu światowego;
 - d) systemy informacyjne i automatyzacja procedur celnych i innych procedur handlowych, szczególnie do celów wdrożenia środków na rzecz ułatwień w handlu dla upoważnionych przedsiębiorców i usług informacyjnych.

Artykuł 73

Własność intelektualna

1. Strony uznają znaczenie współpracy technicznej w zakresie wartości intelektualnej, w tym ochrony oznaczeń geograficznych, i postanawiają współpracować, na wspólnie uzgodnionych warunkach, w zakresie wynikających z Umowy szczegółowych projektów współpracy, zgodnie z przepisami wewnętrznymi Stron oraz zgodnie z umowami międzynarodowymi, których są one sygnatariuszami.
2. Strony postanawiają promować współpracę instytucjonalną, wymianę informacji, pomoc techniczną, budowanie zdolności i szkolenia. Strony postanawiają prowadzić współpracę techniczną zgodnie ze swoim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, priorytetami i potrzebami rozwojowymi.
3. Strony postanawiają, że współpraca powinna przyczyniać się do promowania innowacji technologicznych oraz transferu i rozpowszechniania technologii, ze wzajemną korzyścią dla producentów i użytkowników wiedzy technicznej, w sposób sprzyjający osiągnięciu dobrobytu społecznego i gospodarczego, jak również do zrównoważenia praw i obowiązków.

Artykuł 74

Współpraca w zakresie barier technicznych w handlu

1. Strony uznają znaczenie współpracy i pomocy technicznej w zakresie barier technicznych w handlu i postanawiają promować współpracę pomiędzy swoimi organami odpowiedzialnymi za normalizację, metrologię, akredytację i ocenę zgodności.
2. Strony postanawiają, że ich współpraca będzie obejmować między innymi:
 - a) budowanie zdolności i oferowanie wiedzy fachowej, w tym rozwój i wzmacnianie odpowiedniej infrastruktury, a także szkolenie i pomoc techniczna w obszarach regulacji technicznych, normalizacji, oceny zgodności, akredytacji i metrologii, między innymi w celu ułatwienia zrozumienia wymogów Unii Europejskiej oraz zgodności z tymi wymogami;
 - b) promowanie współpracy właściwych organów w ramach odpowiednich organizacji międzynarodowych;
 - c) wymianę informacji, doświadczeń i dobrych praktyk;
 - d) wypracowywanie wspólnych poglądów;
 - e) dążenie do zgodności między regulacjami technicznymi i procedurami oceny zgodności oraz zbieżności między nimi;
 - f) eliminowanie barier technicznych w handlu.

Artykuł 75

Bezpieczeństwo żywności, kwestie sanitarne i fitosanitarne oraz dobrostan zwierząt

1. Strony promują współpracę i koordynację między właściwymi organami, w tym w ramach odpowiednich organizacji międzynarodowych, w zakresie bezpieczeństwa żywności, kwestii sanitarnych i fitosanitarnych oraz dobrostanu zwierząt, w celu poprawy swoich dwustronnych stosunków handlowych. Strony zacieśniają współpracę w celu uznania równoważności i harmonizacji środków sanitarnych i fitosanitarnych oraz udzielają porad i pomocy technicznej w zakresie wdrażania takich środków.
2. Celem współpracy dotyczącej bezpieczeństwa żywności, kwestii sanitarnych i fitosanitarnych oraz dobrostanu zwierząt jest wzmacnianie zdolności każdej Strony, aby poprawić dostęp do rynku drugiej Strony przy jednoczesnym zapewnieniu poziomu ochrony ludziom, zwierzętom i roślinom oraz dobrostanu zwierząt.
3. Współpraca może obejmować między innymi:
 - a) dostarczanie wiedzy fachowej na temat zdolności prawodawczej i technicznej w zakresie tworzenia i egzekwowania prawa oraz rozwoju systemów kontroli sanitarnej i fitosanitarnej, w tym programów zwalczania, systemów bezpieczeństwa żywności i szybkiego powiadamiania, a także wiedzy fachowej na temat dobrostanu zwierząt;
 - b) wsparcie rozwoju i wzmacniania zdolności instytucjonalnych i administracyjnych na Kubie, w tym zdolności kontroli, w celu poprawy jej stanu sanitarnego i fitosanitarnego;

- c) budowanie zdolności na Kubie w celu spełnienia wymogów sanitarnych i fitosanitarnych, tak aby poprawić dostęp do rynku drugiej Strony przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego poziomu ochrony;
- d) wzmacnianie oficjalnego systemu kontroli towarów wywożonych do Unii Europejskiej przez zwiększenie zdolności analitycznych i poprawę zarządzania krajowymi laboratoriami w celu spełnienia wymogów prawodawstwa Unii Europejskiej;
- e) oferowanie porad i pomocy technicznej na temat systemu regulacyjnego Unii Europejskiej w kwestiach sanitarnych i fitosanitarnych oraz wdrażania norm wymaganych na rynku Unii Europejskiej;
- f) promowanie współpracy w obrębie odpowiednich organizacji międzynarodowych (Komitetu Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych powołanego na mocy Porozumienia w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, Międzynarodowej konwencji ochrony roślin, Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt oraz Komisji Codex Alimentarius) z myślą o szerszym stosowaniu norm międzynarodowych.

Artykuł 76

Towary tradycyjne i rzemieślnicze

Strony uznają znaczenie współpracy mającej na celu promowanie towarów tradycyjnych i rzemieślniczych

W konkretnym wymiarze współpraca mogłaby koncentrować się na następujących obszarach:

- a) budowaniu zdolności w celu ułatwienia skutecznych możliwości dostępu do rynku dla towarów rzemieślniczych;
- b) wspieraniu mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw z sektorów miejskich i wiejskich, które produkują i wywożą towary rzemieślnicze, między innymi przez wzmacnianie właściwych instytucji udzielających wsparcia;
- c) promowaniu ochrony towarów tradycyjnych;
- d) poprawie wyników działalności producentów towarów rzemieślniczych.

Artykuł 77

Handel i zrównoważony rozwój

1. Strony uznają, że mogą wnieść wkład w realizację celu zrównoważonego rozwoju przez wspieranie wzajemnie się uzupełniającej polityki handlowej, polityki ochrony środowiska i polityki społecznej.
2. W celu uzupełnienia działań wymienionych w części III tytuł III i IV Strony postanawiają, że ich współpraca będzie obejmować między innymi:
 - a) opracowywanie programów i działań dotyczących wdrażania i egzekwowania związanych z handlem aspektów wielostronnych umów środowiskowych i praw ochrony środowiska;
 - b) wspieranie opracowywania ram umożliwiających handel towarami i usługami, przyczyniając się w ten sposób do zrównoważonego rozwoju, między innymi przez rozpowszechnianie praktyk dotyczących społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw;
 - c) wspieranie handlu produktami uzyskanymi z zasobów naturalnych zarządzanych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, między innymi przez stosowanie skutecznych środków ochrony dzikiej fauny, rybołówstwa i leśnictwa, a także do zrównoważonego zarządzania nimi, jak również opracowywanie środków zwalczania nielegalnego handlu mającego znaczenie dla środowiska, między innymi przez egzekwowanie prawa oraz współpracę celną;
 - d) zwiększanie zdolności instytucjonalnych do analizy i działań w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju.

Artykuł 78

Współpraca dotycząca ochrony handlu

Strony postanawiają współpracować w dziedzinie ochrony handlu przez wymianę doświadczeń, pomoc techniczną i budowanie zdolności.

*Artykuł 79***Reguły pochodzenia**

Strony uznają, że reguły pochodzenia odgrywają istotną rolę w handlu międzynarodowym i postanawiają współpracować przez zapewnianie pomocy technicznej i budowanie zdolności, a także wymianę doświadczeń w tym obszarze.

*Artykuł 80***Inwestycje**

Strony wspierają zwiększenie przepływu inwestycji dzięki wzajemnej wiedzy na temat odpowiednich przepisów prawa oraz przez wypracowanie atrakcyjnego i stabilnego środowiska dla wzajemnych inwestycji dzięki dialogowi mającemu na celu poprawę zrozumienia i współpracy w kwestiach inwestycyjnych oraz wspieranie stabilnego, przejrzystego i niedyskryminacyjnego systemu prowadzenia działalności gospodarczej i inwestycyjnej.

*CZĘŚĆ V***POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE I KOŃCOWE***Artykuł 81***Wspólna Rada**

1. Niniejszym ustanawia się Wspólną Radę. Wspólna Rada nadzoruje realizację celów niniejszej Umowy oraz jej wdrożenie. Wspólna Rada zbiera się na szczeblu ministerialnym w regularnych odstępach czasu, nieprzekraczających okresu dwóch lat, i nadzwyczajnie w każdym przypadku, gdy wymagają tego okoliczności, jeżeli Strony wyrażają na to zgodę.
2. Wspólna Rada bada wszelkie zasadnicze kwestie, powstałe w ramach niniejszej Umowy, jak również wszelkie inne kwestie dwustronne, wielostronne lub międzynarodowe związane ze wspólnym interesem.
3. Wspólna Rada składa się z przedstawicieli Stron na szczeblu ministerialnym, zgodnie z odpowiednimi ustaleniami wewnętrznymi Stron i z uwzględnieniem konkretnych rozpatrywanych spraw.
4. Wspólna Rada ustanawia swój regulamin wewnętrzny.
5. Wspólnej Radzie przewodniczy na zmianę, od danego posiedzenia do następnego, przedstawiciel Unii Europejskiej i przedstawiciel Kuby, zgodnie z zasadami określonymi w jej regulaminie wewnętrznym.
6. Wspólna Rada ma prawo do podejmowania decyzji, aby osiągnąć cele określone w niniejszej Umowie. Decyzje te są wiążące dla Stron, które stosują wszelkie środki niezbędne do wprowadzenia ich w życie.
7. Wspólna Rada może również wydawać odpowiednie zalecenia.
8. Wspólna Rada przyjmuje decyzje i wydaje zalecenia na podstawie wzajemnego porozumienia między Stronami. Procedura ta ma zastosowanie do wszystkich pozostałych organów zarządzających utworzonych na podstawie niniejszej Umowy.

*Artykuł 82***Wspólny Komitet**

1. Wspólną Radę wspiera w wykonywaniu jej obowiązków Wspólny Komitet składający się z przedstawicieli Stron na szczeblu wyższych urzędników, przy uwzględnieniu określonych spraw oczekujących na rozpatrzenie.
2. Wspólny Komitet jest odpowiedzialny za ogólne wdrożenie niniejszej Umowy.
3. Wspólna Rada ustanawia regulamin Wspólnego Komitetu.
4. Wspólny Komitet jest uprawniony do podejmowania decyzji, w przypadku gdy uprawnienia te zostały mu przekazane przez Wspólną Radę.

5. Wspólny Komitet zasadniczo zbiera się raz w roku w celu dokonania całościowego przeglądu wdrożenia niniejszej Umowy, naprzemiennie w Brukseli i na Kubie, w terminie i według porządku dziennego uzgodnionego z wyprzedzeniem przez Strony. Dodatkowe posiedzenia mogą zostać zwołane za obopólną zgodą oraz na wniosek jednej ze Stron. Wspólnemu Komitetowi przewodniczy na zmianę, od danego posiedzenia do następnego, przedstawiciel Unii i przedstawiciel Republiki Kuby.

Artykuł 83

Podkomitety

1. Wspólny Komitet może podejmować decyzje o utworzeniu wyspecjalizowanych podkomitetów do pomocy w wykonywaniu jego obowiązków. Komitet może podjąć decyzję o zmianie zadania powierzonego podkomitetowi lub o jego rozwiązaniu.
2. Podkomitety spotykają się raz w roku na odpowiednim szczeblu na wniosek jednej ze Stron albo Wspólnego Komitetu. Posiedzenia z osobistym udziałem członków odbywają się na zmianę w Brukseli lub na Kubie. Posiedzenia mogą się również odbywać przy użyciu wszelkich środków technologicznych dostępnych Stronom.
3. Podkomitetom przewodniczy na zmianę przedstawiciel każdej ze Stron, przez okres jednego roku.
4. Utworzenie lub istnienie podkomitetów nie stanowi dla Stron przeszkody w przedkładaniu dowolnych spraw bezpośrednio Wspólnemu Komitetowi.
5. Wspólny Komitet przyjmuje regulamin wewnętrzny, który ustala skład i obowiązki tych podkomitetów i sposób ich funkcjonowania, o ile nie określa tego niniejsza Umowa.
6. Niniejszym powołuje się podkomitet ds. współpracy. Podkomitet ds. współpracy towarzyszy Wspólnemu Komitetowi w wykonywaniu jego obowiązków dotyczących części III niniejszej Umowy. Do jego obowiązków należy również:
 - a) zajmowanie się wszelkimi sprawami związanymi ze współpracą, zleconymi przez Wspólny Komitet;
 - b) monitorowanie ogólnego wdrożenia części III niniejszej Umowy;
 - c) omawianie wszelkich kwestii związanych ze współpracą, które mogą mieć wpływ na stosowanie części III niniejszej Umowy.

Artykuł 84

Definicja „Stron”

Do celów niniejszej Umowy termin „Strony” oznacza z jednej strony Unię Europejską lub jej państwa członkowskie albo Unię Europejską i jej państwa członkowskie, stosownie do ich odpowiednich kompetencji, a z drugiej strony Republikę Kuby.

Artykuł 85

Wypełnianie zobowiązań

1. Strony wprowadzają wszelkie ogólne lub szczegółowe środki niezbędne do wypełnienia zobowiązań wynikających z niniejszej Umowy i zapewniają ich zgodność z celami ustanowionymi w niniejszej Umowie.
2. Jeżeli jedna ze Stron uważa, że druga Strona nie wypełniła zobowiązania, jakie nakłada na nią niniejsza Umowa, może przedsięwziąć odpowiednie środki. Przedtem jednak, z wyjątkiem szczególnie nagłych przypadków, Strona ta przedstawia Wspólnej Radzie w ciągu 30 dni wszelkie istotne informacje niezbędne do dokładnego zbadania sytuacji w celu znalezienia rozwiązania możliwego do przyjęcia przez Strony. Przy wyborze środków pierwszeństwo przysuwa się tym, które najmniej zakłócają wprowadzanie w życie postanowień niniejszej Umowy. O środkach tych powiadamia się niezwłocznie drugą Stronę i stają się one przedmiotem konsultacji w ramach Wspólnego Komitetu na żądanie drugiej Strony.
3. Strony postanawiają, że określenie „szczególnie nagłe przypadki” w ust. 2 oznacza przypadki istotnego naruszenia postanowień niniejszej Umowy przez jedną ze Stron. Strony uzgadniają również, że określenie „odpowiednie środki” w ust. 2 oznacza środki przedsięwzięte zgodnie z prawem międzynarodowym. Uznaje się, że zawieszenie byłoby środkiem przedsięwziętym w ostateczności. Istotne naruszenie postanowień niniejszej Umowy polega na:
 - a) zerwaniu całości lub części niniejszej Umowy niezgodnie z zasadami ogólnymi prawa międzynarodowego;

- b) naruszeniu zasadniczych elementów niniejszej Umowy, określonych w art. 1 ust. 5 i art. 7.
4. Jeżeli Strona zastosuje środek w szczególnie nagłym przypadku, druga Strona może zwrócić się o zwołanie pilnego posiedzenia Stron w ciągu piętnastu dni.

Artykuł 86

Wejście w życie, tymczasowe stosowanie, okres obowiązywania i wypowiedzenie

1. Strony zatwierdzają niniejszą Umowę zgodnie ze swoimi wewnętrznymi procedurami prawnymi.
2. Niniejsza Umowa wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu, w którym Strony powiadomiły się wzajemnie o zakończeniu wewnętrznych procedur prawnych, o których mowa w ust. 1.
3. Niezależnie od postanowień ust. 2 Unia Europejska i Kuba stosują niniejszą Umowę, w całości lub częściowo, na zasadzie tymczasowej, zgodnie z niniejszym ustępem, do czasu jej wejścia w życie i zgodnie z ich odpowiednimi procedurami i przepisami wewnętrznymi, stosownie do przypadku.

Tymczasowe stosowanie rozpoczyna się pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu, w którym Unia Europejska i Kuba powiadomiły się wzajemnie o:

- a) w przypadku Unii – zakończeniu wewnętrznych procedur będących wymogiem wejścia w życie Umowy, ze wskazaniem części Umowy, które stosuje się tymczasowo; oraz
 - b) w przypadku Kuby – zakończeniu wewnętrznych procedur będących wymogiem wejścia w życie Umowy, z potwierdzeniem części Umowy, które stosuje się tymczasowo.
4. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony. Każda ze Stron może pisemnie powiadomić drugą Stronę o zamiarze wypowiedzenia niniejszej Umowy. Wypowiedzenie staje się skuteczne po upływie sześciu miesięcy od daty powiadomienia.
5. Powiadomienia sporządzone zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu zostają wysłane w przypadku Unii Europejskiej do Sekretariatu Generalnego Rady Unii Europejskiej, a w przypadku Republiki Kuby do kubańskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które są depozytariuszami niniejszej Umowy.

Artykuł 87

Zmiany

Niniejsza Umowa może zostać zmieniona w drodze pisemnego porozumienia między Stronami. Zmiany te wchodzi w życie w dniu uzgodnionym przez Strony oraz po spełnieniu ich odpowiednich wymogów prawnych i zakończeniu odpowiednich procedur.

Artykuł 88

Terytorialny zakres stosowania

Niniejsza Umowa ma zastosowanie, z jednej strony, do terytoriów, do których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, i na warunkach określonych w tych Traktatach oraz, z drugiej strony, do terytorium Republiki Kuby.

Artykuł 89

Teksty autentyczne

Niniejsza Umowa zostaje sporządzona w dwóch egzemplarzach w językach: angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są jednakowo autentyczne.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani, należycie upoważnieni, podpisali niniejszą Umowę.

Voor het Koninkrijk België

Pour le Royaume de Belgique

Für das Königreich Belgien

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

За Република България

Za Českou republiku

For Kongeriget Danmark

Für die Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi nimel

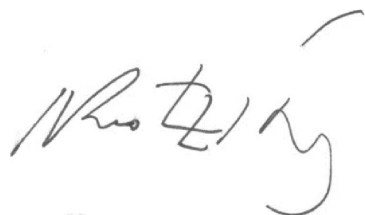

Thar cheann Na hÉireann

For Ireland

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Por el Reino de España

Pour la République française

Za Republiku Hrvatsku

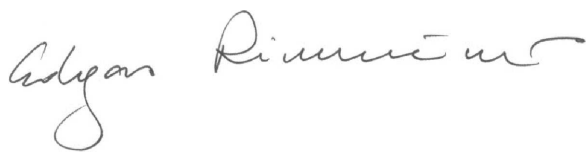
Per la Repubblica italiana

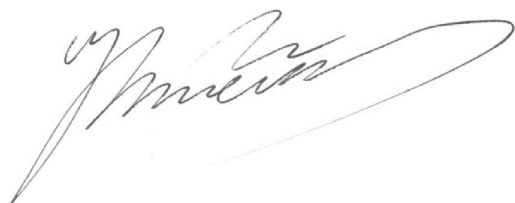
Για την Κυπριακή Δημοκρατία

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvos Respublikos vardu

Pour la Grand-Duché de Luxembourg

Magyarország részéről

Għar-Repubblika ta' Malta

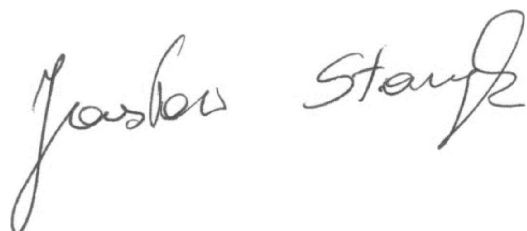
Voor het Koninkrijk der Nederlanden

Für die Republik Österreich

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Pela República Portuguesa

Pentru România

Za Republiko Slovenijo

Za Slovenskú republiku

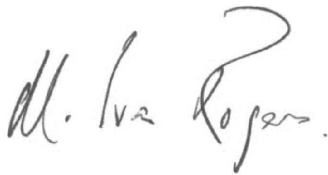
Suomen tasavallan puolesta
För Republiken Finland

För Konungariket Sverige

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαϊκή Ένωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Za Europsku uniju
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

Por la República de Cuba